

 Kérjük becses pártolását.

AZ IGAZSÁG.

VEGYES TARTALMU KATHOL. TANÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik minden hónap végén.

Ára egy évre 2 frt 20 kr.— Megrendelések és dolgozatok „AZ IGAZSÁG” szerkesztőségéhez küldendők Gyó-Ditróba. (Csikmegeye.)

TÖBB KATH. TANFÉRFIU BUZGÓ KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI:

P. FELICZIÁN.

A lap tiszta jövedelme ö szentsége XIII. Leo pápa 50 éves papi jubileuma emlékére, hazánk szegény és árva gyermekeinek javára van szánva.

GYERGYÓ-DITRÓ.

NYOMTATOTT GYÖRGYJAKAB MÁRTON GYORSSAJTÓJÁN CSIK-SZEREDÁBAN.
1896.

 Az előfizetést e félévre kérjük beküldeni.

A vallás-erkölcs kertjében termett virágokból kötött szeptemberi koszoru 1886-ra.

<p>1. Sz. Egyed abbás hv. † 725.
 2. Sz. Lioni Jusztus pk. hv. †
 3. Sz. Aigulf abbás vt. †
 4. Sz. Egyptomi Mózes próféta hv. †
 K. e. 1450.
 5. Sz. Romulus tisztartó vt. †
 6. Sz. Zakariás próféta hv. K. e. † 500.
 7. Sz. Aquileai Anasztáz vt. † 300.
 8. Sz. Gazai Nesztor vt. †
 9. Sz. Nikodemiai Doroty vt. † 304.
 10. Sz. Tolentinói Miklós áldozár hv.
 † 1308.
 11. Sz. Pafucuz pk. hv. †
 12. Sz. Anderlecht Guidó hv. † 1012.
 13. Sz. Alexandriai Eu'oz pk. hv. †
 14. Sz. Kornél pápa vt. † 252.
 15. Sz. Nikoméd áldozár vt. † 81.
 16. Sz. Skóecziai Nimiát pk. hv. †
 17. Sz. Trájektji Lambert pk. vt. † 709.
 18. Sz. Vienei Fereol vt. †
 19. Sz. Beneventi Január pk. vt. † 305.
 20. Sz. Római Euszták vt. † 104.
 21. Sz. Máté apostól vt. † 59.
 22. Sz. Thebai Mórícz vt. † 286.
 23. Sz. I. Linus pápa vt. † 79.
 24. Sz. Gellért csanádi püsp. vt. † 1047.
 25. Sz. Emáusi Kleofás áldozár vt. † 33.
 26. Sz. Római Kallisztrát vt. † 300.
 27. Sz. Paulai Vincez áldozár az Ir-
 galm. r. a. hv. † 1660.
 28. Sz. Venczel herczeg vért. † 936.
 29. Sz. Mihály főangyal. — Sz. Trieri
 Ludvin pk. hv. †
 30. Sz. Jeromos áldozár hv., egyház-
 tudor † 426.</p> | <p>Sz. Filomena szűz vt. †
 Sz. Kaliszta vt. szűz †
 —
 Sz. Olasz Rózália szűz † 1200.
 Sz. Aranka szűz †
 Sz. Ausztriai Kolumba szűz †
 Sz. Regina szűz vt. † 251.
 —
 B. Szerafina szűz † 1478.
 Sz. Pulkeria császárné † 453.
 —
 Sz. Egyptusi Theodora szűz †
 —
 B. Fontana Margit szűz † 1513.
 Sz. Nothburga szűz † 1313.
 Sz. Melitina szűz †
 Sz. Kálczédoni Eutémia szűz vt. †
 Sz. Hildegárd szűz † 1179.
 Sz. Czentina szűz vt. †
 Sz. Skót Luczia szűz † 1090.
 Sz. Fülöpke asszony †
 Sz. Ifigenia szűz vt. †
 Sz. Emerita szűz vt. †
 Sz. Ikóni Thekla szűz vt. † 48.
 —
 Sz. Aurelia szűz † 1100.
 B. Imelda szűz † 1333.
 Sz. Hiltrudisz szűz † 790.
 —
 Sz. Lioba szűz † 779.
 Sz. Gudelia szűz vt. †
 —
 Sz. Zsófia asszony vt. †</p> |
|--|--|

✚ Mindenkit kérünk e füzetek ajánlására és kegyes pártolására. ✚

✚ A t. előfizetők kéretnek **1 frt 10 krt** ezen félévre
beküldeni. ✚

✚ Jótékonycsele adakozások a szent gyermekség társulatának és missió-
egyesületnek javára elfogadtatnak, kezbesítettnek és nyíltan nyugtáztatnak. ✚

Irodalom.

Jézus szt szive hirnöke. Szeptemberi füzet. A Mária kert melléklettel, a legszivrehatóbb tartalommal megjelent. Forrón ajánljuk mindenkinek.

A legjobb Rózsafűzér királynéja. Szerk. P. Angelikusz. (Bosznia.) Mária-Stern. Megjelent a szeptemberi füzet. A Mária tisztelők nem nélkülözhetik.

Papok Lapja. Szerk. Talabér János Budapesten, IV. ker. F. J.-tér 2. sz. Negyedik évét éli e jeles lap; bár ezelőtt 44 évvel indult volna meg, akkor többen tudnák, ki és mi a PÁpa az egyház- és társadalomban?

Felvételi könyv az élő rózsafüzér társulatba. 2-ik kiadás. Irta P. Angelikusz. Ara 12 kr. Kapható Budapesten, a Hunyadi-Mátyás intézetnél, zöldfa-utca 43. sz., IV. ker. Különösen a Mária-társulati igazgatók figyelmébe ajánljuk e jeles füzetet.

Olasz kis tolmács. Irta a b. e. Agoston Antal, a szt István-társ. volt titkára. Kapható Szolcsányi Gyulánál, Egerben. Ara 60 kr. Ki hamar és alaposan olaszul akar tanulni, az okvetlen e könyvet szerezzé meg.

„AZ IGAZSÁG“ n. érd. előfizetői: (Folytatás.) 64. Főmagasságu és fő-tisztelendő Dr. Haynald Lajos kalocsai bibornok-érsek ur. Kalocsán. Bacsom. — 65. Tiszt. sz. ferenczr. zárdá. Nagy-Szeben. Szebenm. — 66. Ft. Mária-Petronella Orsolya zárdafőnöknő. Nagy Várad. Biharm. — 67. Ft. Horváth Antal pl. Püspök-Bogádon. (u. p. Üszög). Baranyam. — 68. Tek. Köllő János okl. népisk. tanító. Gyó-Ditró. Csikm. — 69. Tek. Péchy Izabella okl. tanítónő. Gyó-Tölgyes. Csikm. — 70. Ngs és ft. Möller Ede apát-plebános. Brassó. Brassóm. — 71. Tek. Márton Gergely okl. népisk. tanító. Hunyad-Dobrán. Hunyadm. — 72. Méltóságos Hilibi Gál János. Mihéházán. (U. p. Bonyha.) Küküllöm. — 73. Tek. Suszlik János okl. r. k. népisk. tanító. Bossácson. Trencsénm. — 74. Tiszt. „Mi Asszonyunkról“ nevezett nőzárdá. Pécs. Baranyam. — 75. Tek. Balla István okl. népisk. tanító. Udvarszálláson. (U. p. Jám.) Krassóm. — 76. Tiszt. Müller Ev. János s.-lelkész. Csik Szentmihályon. (U. p. Cs.-Szépviz.) Csikm. — 77. Ft. Zelenay József pl. Kolon. (U. p. Nyitra.) Nyitram. — 78. Tek. Korntheuer Ferencz r. kath. okl. népisk. tanító. Királyfalván. Vasm. — 79. Ngs Életes Elek kir. tanfelügyelő. Csik-Szereda. Csikm. — 80. Tek. Wolff János gyógyszerész. Kolozsvártt. Kolozsm. (Folyt. köv.)

Szerkesztői telephon.

Töb b e k n e k. Lapunk számával nyomdaváltoztatás miatt kellett késünk, kérjük azért becses elnézésüket. — C i c e r ó. Rosszul vélekedett, midőn azt állította, hogy egy vidéki kis városban lapunkkal a kiállításra nézve célzt érni nem fogunk; vegye kezébe a lapot és győződjék meg ugy csinos kiállításáról, mint hibátlan szedéséről; különbnek fogja találni, mint a Pesten kiállított lapot. — N o n n a t i u s a k. Ditró. Mihelyt lehet, azonnal felhasználjuk, de mást is várunk. — Ft. K l a u d i a főnöknőnek. Sz.-Udvarhely. A beküldött pénzt köszönettel vettük. — Tiszt. A g o t h a B a l á z s szerpapnak. Székely-Udvarhely. Igen csodálkozunk hallgatásán; talán a tinta vagy papir elfogyott Sz.-Udvarhelytt, küldünk mi, ha nincs, egy egész hordóval. — Az „Egyetértés“-ben valaki félre beszél a szept. 12-iki számban „Az Igazság“-ról, ugy látszik, az illető az előszót és czimlapot ló- vagy számárugrással olvasta, azért nem tudja, hogy mi czélből indult meg. — P. A n g e l i k u s z n a k. M. Stern. (Bosznia.) Küszönjük szives igéretét s ajánlását.

 Kik az átvételtől tíz nap alatt nem küldötték vissza az 1-ső számot, azokat mind megrendelőknék tekintjük, s be is irtuk b. neveiket a hiteles könyvbe. Sokan három hét múlva küldötték vissza szám és czimszalag nélkül az 1-ső számot, ennélfogva megküldjük a következő számokat is, mert neveik nincsen kihuzva, s különben is elkéstek, mivel a határidőt nem tartották meg. Megrendelésre ugyan kényszeríteni senkit sem akarunk, de, hogy a jó ügy előmozdításának megnyerjük, igen ohajtjuk!

A Z I G A Z S Á G.

VEGYES TARTALMU KATHOLIKUS TANÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik egyelőre minden hónap végén, később két hétben egyszer s. i. t.

Ára egy évre 2 frt 20 kr. — A tiszta jövedelem hazánk szegény és árva gyermekeinek segélyezésére van szánva mindenkor.

Több kath. tanférfiu buzgó közreműködésével szerkeszti: P. FELICZIÁN.

Szeptember. 3. sz.

1886.

I. évfolyam.

I.

Tanév elején.

Szept. 1.

A nagy szünidőnek utolsó napjai is elvonulának fejiünk felett. Az 1886—7. tanév küszöbén állunk. A pihenés ideje lejárt. A tanító ismét elfoglalja kathedráját. Az egész község mozgásba jött. Az apró népsereg élénken sűrög-forog, készülődik. A palatáblák, könyves-táskák ismét előkerülnek nyugalmi helyükről. Minden szem az iskola felé tekint; arról beszél mindenki. Szülők, gyermekek nagy csoportokban vonulnak a tudomány kis hajléka felé. Megnépesülnek a szépen kimeztelt tantermek. Az udvaron ismét élénk zaj, kellemes csevegés üti fel vidám tanyáját. Nagy ünnep van; szeptember hó 1-re virradtunk; a tanév ma veszi kezdetét.

Oh mennyi féle szívdobbanás, mennyi érzelem, mennyi szeretet csoportosult össze egy kis helyre!... Együtt van itt a gazdag, kinek szülői a természet mindennemű adományáiban dúslakodnak, s ki születésének első percétől kezdve a szerenese és kényelem gyengéden ringató puha karjain növekedett fel. Apja, anyja elkísérte, alig távozhatnak tőle néhány órára, olyan fájdalmas az első elválás érzete; szívök repedne meg, ha legesekélyebb baj is érné életüknek felét, boldogságuknak gyémántkövét. És e szülők a földön legdrágább kincsüket, forrón szeretett gyermeküket, bizalommal bocsátják az egyszerű embernek, a tanítónak kezére, kérve kéri szives jóságát, különös figyelmét, szeretetét gyermekük számára.

Itt van együtt az anyagi sors mostoha gyermeke. Szülői nem gazdagok; testvérei sokan vannak; a család népes, nehéz körülmények között éldegél, meg is látszik a gyermek ruházatán, kis kötőse sokféle és sok apró darabkákból van összeférczelve, (de ő ezért örömtelt szívvél nézegeti uj ruháját), Isten tudja ez is milyen

nehezen kerülhetett ki, gombra már nem is telt a költségekből, de-
rekán durva madzag tartja azt össze, hogy szét ne fujdogálja a
lengedező őszi szél. Hiába, a szegénységet nem lehet eltitkolni. És
e gyermek szülője, édes atyja, érzékenyen beszéli el családi álla-
potját a tanító előtt, alázatos tisztelettel kéri gyermeke részére an-
nak szeretetét. „A sors az emberek között utolsónak dobott éles
tanító ur, de azért ne néz e gyermekemet megvetéssel iskolájában;
bennök van vigasztaló reményünk. Egylet nem hagyhatunk neki
és nekik örökségül csak a tanulmányt, két karjukat és szeretetün-
ket; oh szeresse, ne utálja meg hát szegénykét, áldja meg az Ég
ura minden lépéseiben!”

Ott van együtt a gyászos árvaság szomorú képviselője. Szegény
gyermek, félénken simul édes anyja oldala mellé, mintha minden
kitől tartózkodnia kellene. Anyja könnyezve közelít a ka-
thedrálhoz: „édes tanító ur, legyen jó gondviselője az én szegény
árva gyermekemnek is; neki nincsen senkije; atyját korán vesz-
tette el; számára nem jutott az atyai szeretetből rész e földön.
Minden bizodalمام, minden vigasztalásom e gyermekben összpön-
tosul, itt van minden kincsem, összes vagyonom . . . oh, kérem,
szeresse ez atyátlan árvát, legyen gondviselője, ne fordítsa el figyel-
mét róla, áldja meg Isten érette!”

Igy van tovább. Mindenik gyermek más-más családi körből,
más-más viszonyok közül való. Különböznek egymástól, tarka ve-
gyületet képeznek egy csomóban. De mindannyiánál van egy közös
tényező, mely mindenikét egyenlő lévvel öleli át: és ez a szülői
lángoló benső szeretet. Igen, minden gyermek olyan drágaság, me-
lyet szülői a föld összes kincseiért oda nem adnának cserébe. Pró-
báld meg, ígérj a házaló szerencsétlen koldusnak gyermekeért óriási
gazdagságot, mely minden nyomorúságból egyszerre és örökre ki-
ragadná őtet, és biztos lehetsz benne, ő megvető gnyinnal utasítja
vissza merész ajánlatodat, Ilyen a szülői szeretet. És ilyen szeretet
környékez ma tégedet, édes tanítóm. S vajjon ennyi melegség,
ennyi nemes érzés, ennyi forró szeretet és bizalom nyilvánítására s
kivált tapasztalására, maradhat-e hidegen kebeled? . . . Ha van szí-
ved, ma megdobban üregében, lánggra gyul és viszont szeret. Szeress!
Ma van a szeretet igazi ülő-ünnepé. Szeretetedbe foglald be az összes
gyermek-csoportot, személyválogatás nélkül, melyet ma gondjaidra
biznak; szeresd őket egész éven át, lankadás nélkül, egyaránt, ak-
kor boldogságot is fogsz érezni s munkádon Isten áldása leend.

Szép pillanatai is vannak a tanítói életnek. Fenséges hivatás
az, de a milyen fontos, éppen olyan kényes is annak pontos betöl-
tése. A tanító maga teszi az iskolát; neki mindenekelőtt; lehetőleg
olyannak kell lennie, mint a milyennek tanítványait nevelnie kívá-
natos. Más okoskodás ide nem férközhetik, hiszen a kinek van mi-

ből, csak az juttathat mások részére. A hol nincs, ott ne keress, mondja a közmondás.

Azért a tanító minden utógondolat nélkül egyesítse magában jelen évben is a keresztény erények és erkölcsök egész tömegét, legyen szorgalmas, vallásos, vagyis igyekezzék szellemileg gazdagabb lenni egy fokkal, hogy legyen bő készlete, miből átszolgáltathasson tanítványainak és másoknak. S hogy a tökéletesedésnek biztos ösvényén haladhasson, most tanév kezdetén elmélkedjék, mi az ő hivatása; mik tartoznak tevékenységének légkörébe? Vizsgálja meg lelkiismeretét, vajjon a múlt tanévben elég odaadással szorgalmatoskodott-e tanítványainak nevelése, oktatása érdekében? Példás, kifogástalan mintául szolgált-e minden tekintetben? Vizsgálja meg, vajjon tett-e haladást a múlt évben a nevelés-tanítás művészetében; gazdagabb lett-e ismeretekben? Tegyen föl erős szándékot, hogy hitben, vallásban, kötelességek teljesítésében valódi tanító-mester kíván lenni, meggondolván, hogy a mit ő tökéletesen cselekszik, abból sokan huznak hasznot, a mit ő helytelenül cselekszik, az sokaknak kárúra, megrontására fog válni.

Hogy általános, magasabb ismeretei is gyarapodjanak, készítse magának a tanító külön órarendet a tantárgyakról, függeszse író-asztala fölé és a szerint naponként olvasson, tanulmányozzon csupán bár egy-egy negyed óráig; az elolvasott dolgokról szerkeszzen kérdéseket s azokra időnként igyekezzék megfelelni, ha ezeket kellő pontossággal folytatja, minden fáradság, megerőltetés nélkül oly szép ismereteknek jut egy év lefolyása alatt is birtokába, hogy ő maga fog csodálkozni azon.

Mindezek felemlítése után tiszta szivünkben kívánjuk, segítse meg t. tanítótársainkat, t. olvasóinkat a szeretet Istene a beállott új tanévben is, kísérelje áldásával munkálkodásaikat, adjon kitartást s kívánt békés türelmet, mert ez a tanítói pályán ugyanesak el fog kelni.

Isten legyen velünk!

Józsa Sándor,
róm. kath. vezértanító.

II.

A „Beszéd- és értelemgyakorlatok“ haszna és szükségessége lélektani alapon kifejtve.

(Folyt. és vége.)

átók, hogy a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ által fejlesztetik a szemlélő és gondolkodó tehetség.

Lássuk tovább.

VI. Midőn a gyermek vizsgálja az egyes dolgokat, tárgyakat, s azokat egymással összehasonlítja, hogy a jó, szép és igaz s ezeknek ellentétei egymástól külön váljanak; midőn összehasonlítja a társadalomban a szép *megegyezést a viszálykodással*, a közös jóra való

adakozást a fősvényességgel, a bünt az erénnyel stb. (Természetesen a tanító segítségével mellett és kézzelfogható példák- s elbeszélésekben.) S midőn az egyik hasznáról, szépségéről, a másikkal káros, helytelen voltáról meggyőződött: önkényt kimondja, hogy ez meg ez helyes, az helytelen. Itt tehát a dolgokat minőségük szerint nevezi jóknak vagy helyteleneknek, s im ez által a gyermek *ítélni* tanul, fejlesztetik az ő ítélőtehetsége. Egyébiránt a szemléltetésnél a tárgyakról mondott minden egyes mondat *ítélet* is egyszersmind. Nincsen-e befolyással a szemléltethetség mivelete az ítélet helyességére? Ha a dolgok tulajdonságairól nem szerezhethünk tiszta képzeteket, akkor azokat helyesen, valóságuk szerint megítélnünk lehetetlenség.

Az ítélőtehetség elhanyagolása — főleg a gyermekkorban — okozza, hogy olyan kevés ember gondolkozik helyesen, és hogy az önámítás és tévedés a különböző dolgok mérlegelésében olyan gyakori.

VII. Midőn a „beszéd- és értelemgyakorlatok“-ban a gyermek a jelenetek, események stb. okait kutatja, illetőleg keresteti vele a tanító s azok eredményeit előállítja: akkor a gyermek már következtetni is tanul, pl. miért van az, hogy a táblát feketére festik? (nem feledve, hogy a kréta fehér.) Ez a példa tán a legegyszerűbb, hanem a szemléltetésben való haladásnál a gondolkodásnak nagyobb dolgot adók fokozatosan mindig fordulnak elő nagy számmal.

Az ítélő- és következtető tehetség fejlesztése által arra segítetik a gyermek, hogy mindent ne fogadjon el azért, mert úgy mondták vagy úgy van írva, hanem vizsgálja meg ő maga és ha jónak látja, csakis akkor vegye készpénz gyanánt.

VIII. Mint láttuk, a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ szerint haladó tanító semmit sem taníttat be a gyermekkel olyat, a mit nem értettek volna meg, a miről szemlélés által világos, tiszta képzeteket, fogalmakat nem szereztek; a tanultakat egymással összeköttetésbe hozzák, a meny nyiben új dolog elővételénél hivatkozás történik az ahoz hasonló, már tárgyalt dologra; a mellett a nevezetesebb pontoknál a gyermek egyes kis verseket tanul be stb., ha ezeket figyelembe vesszük, azt fogjuk találni, hogy a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ az emlékezőtehetségre is nagy befolyással van. Azt képessé teszi arra, hogy a különböző dolgokról szerzett ismereteket mindig hiven hozhassa a gyermek öntudata elé, mikor arra szükség van. (Látni való, hogy a szemléltethetség mivelése az emlékezőtehetségre nagy befolyással van, mert ha az tiszta képzeteket nem szerezhethet, ez a homályosokat később tisztán, hasznavehetően nem állíthatja elő.)

Vajjon nem szükség-e az emlékezőtehetség fejlesztése, erősítése? hiszen az ember még jól képzett emlékezőtehetség mellett is igen sokat feled idővel, hátha még el van hanyagolva. A falusi iskolás gyermek vajmi keveset tanulhat a felsőbb intézetek növendékeivel szemben, s ha még e kevés szerzeményét sem biztosíthatja magának: akkor öknékül

fáradozott, mert gyengén maradt emlékezőtehetsége, csak igen rövid ideig őrizheti meg a rábizott szellemi kincseket.

Ime a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ az emlékezőtehetséget is figyelembe veszi és iparkodik azt a tudományok megőrzésére képessé tenni.

IX. Előnyére van a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ a *képzelőtehetségnek* is, a mennyiben: 1. egyes elbeszéléseket is foglal magában és 2. a hasonlítgatások, megkülönböztetések szintén előnyére vannak, pl. a tanító elbeszél egy kis történetecskét egy gyermekről, a ki jól viseli magát, szülőinek szót fogad, szorgalmasan tanul stb., ezért aztán az édes anyja szereti gyermekét stb. Mily szépen rajzolja maga elébe a hallgató kis tanuló a gyermeki boldogságot, midőn jó magaviseleteért édes anyja oly forrón szereti és az anyai örömet, midőn annak gyermeke jól tanul stb. Gyakran ily elbeszélések által annyira érzékeny lesz a gyermek, hogy egy szép eszményképecskét tűz maga elé, pl. hogy ő is szorgalmasan tanul, szót fogad, hogy aztán ez által őt is ugy szeresse édes anyja, mint a tanító által feltüntetett jó fiut.

Említve vala, hogy a hasonlatok és megkülönböztetések is előnyére vannak a *képzelőtehetségnek* s vele együtt a tovább haladásnak.

Midőn a gyermek már nem szemlélheti közvetlen az egyes dolgokat, akkor mi van jobb szemlélethelyettesítő, mint a hasonlítás párosulva a *képzelőtehetséggel*, pl. ha csolnakról volna szó, elővonnék egy tekenyöt és képzeletben megnagyítanák széltében, hosszában a padozaton. Hasonlókép az állatoknál, pl. ha a zebráról volna szó, az nagyon hasonlít a lóhoz, a lovat már ismerik a gyermekek: *képzelnék* rá csíkokat (fehér sáv), s előttük áll képzeletben a zebra.

X. Ezeken kívül hatással van a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ a *kedélyi, erkölcsi, becsület, teshetikai, kötelességi* érzelmekre. A kedélyi, erkölcsi, becsületbeli érzelmekre hatással van az olyan elbeszélések által, — pl. mint Elizeus, kit, midőn egy erdő mellett utazott, a gyermekek daczára öregségének, lármásan kopaszfejűnek csufoltak, mire két medve kirohant az erdőből és igen sokat megölt közülök. Ilyen továbbá az „Öreg és unokája,“ a „Dús gazdag és a szegény Lázár“ stb. Az ily elbeszélések nagyobb hatással vannak arra, hogy a gyermek az öregeket tisztelje, a szegényeket szánja, szóval a rosszat kerülje és a jót, szépet tegye, mintha reggeltől estig mondogatnók: tiszteljétek az öregeket, fogadjatok szót szülőiteknek, legyetek becsületes gyermekek stb.

XI. A „beszéd és értelemgyakorlatok“ által az *aesthetikai* izlés is fejlesztetik, a mennyiben művészi és más tárgyaknál, milyenek az épületek, szobrok, az emberek ruházata stb. szemlélésénél észrevéteti a tanító, jól megfigyelteti a szépet, jót, de egyszerűt ugy az alakok, mint a színekben (fényűzés).

XII. Nagy mértékben fejleszti ez oktatási tárgy a nyelvérzékét is, a mennyiben a tanító a helyes és nem helyes mondatban való felelést a

gyermek előtt (midőn az nem úgy fejezi ki magát, a mint kellene) egymással szembeállítja, megkérdezhén, melyik szebb, helyesebb beszéd; ez által a gyermek öntudatára jön a szép és nem szép (nem helyes) beszédnek; a mellett a gyakorlás által annyira megszokja a szép, teljes egész mondatban való értelmes kifejezést, hogy később, midőn valamelyik társai közül nem a szokott helyes módon ad feleletet a tanítónak, (vagyis nem úgy fejezi ki magát az egyes dolgokról), mintegy sérti a fülét és képes ez őt nevetésre fakasztani. Az elmondottak által a gyermek odavezettetik, hogy a felnőttek beszédeit is figyelemmel kíséresse, s azokban a helyest és szépet (kifejezést) s ennek ellenkezőjét bírálgassa és azokból a szépet és helyest elsajátítsa, a nem helyest pedig kerülje.

XIII. A *kötelesség* érzetét is ébreszti a „beszéd- és értelemgyakorlatok,“ a mennyiben az egyes kenyérkereseti mesterségeknél kimutatja, miszerint egyik ember a másik nélkül nem élhetne meg, (egyik ad csizmát, a más kalapot, egyik ruhát, a más kenyeret stb.), mindent egy nem csinálhat meg. Ez által a gyermek belátja, hogy az ember nem egyedül önmagáért van a világon. Ez megismerteti kötelességével, becsülni tanítja a gazdagot, ugymint a szegényt. Szóval kimutatja, hogy a társadalom minden egyes tagjára mily szükség van, hogy mindenkinek meg van szükségessége az emberiség jólétének előmozdításában, a napszámostól a magas tisztviselőig, a miért senkit megvetni nem szabad.

XIV. Midőn a gyermekek a társadalmi életben az embereket foglalkozás szerint veszik vizsgálat alá (a tanítóval), több mellékes dologra kiterjeszkednek, mint szorgalom, takarékosság, meggazdagodás, s midőn látja a gyermek (elbeszélésekben), hogy ezek és ezek ellenkezőjének gyakorlása által mily eredményekhez juthat az ember (anyagi boldogság, nyomoruság): vajjon nem megvetéssel néz-e pl. a restségre, pazarlásra, s nem választja-e irányképül a szorgalmat, takarékoságot stb. Az elbeszélés itt is hathatós. Hallottam a mult években, midőn egy kis gyermek iskolából haza ment, azonnal elbeszélte édes anyjának, a mit tanítója egy takarékos gyermekről beszélt (a „beszéd- és értelemgy.“ nyomán). Az anya látván, hogy fia nem felelte el az iskolában hallottakat, meg akart győződni, ha vajjon fiára az elbeszéltek valósággal gyakoroltak-e hatást: oda nyújtott egy krajczárt, mondván, vegyen vele édesség sipot; s im az anya nagy öröme azt válaszolá a kis fiucska: „Tegye el nekem édes anyám, nem veszek sipot, meggyűjtöm, aztán mikor sok lesz, vegyen nekem szép könyvet vele.“ Ime a hatás!

XV. Csaknem minden tantárgynak ez oktatási tárgy képezi csiráját; így az írva-olvasásnak pl. szemlélés által a gyermek a tárgyakon felfelalható vonalok különböző állásával, alakjával (vízszintes, ferde, görbe stb.) megismerkedik; palatáblán leírni gyakorolja, s később ezekből különböző összetétel által megalkotja a betűket. Látni való, ez eljárás a gyermek fejlettségi fokaival mily egyezőleg kezd a legegyszerűbb dolgokon s halad előbbre; a gyermek maga alkotja meg az első (i stb) betűt, a nélkül,

hogy szükség lenne a kézfogásra. Ez bizonyára önállóságra szoktatja a gyermeket. Ilyen módon, t. i. az elemibb dolgokkal való foglalkozás képezi alapját, mint az előzményből kivehető földrajznak és természetrajztannak stb. stb.

XVI. Midőn a gyermek a természetet, az abban uralkodó rendet (nappal, éjjel, tél, nyár stb.) megismeri, s a természet szépségeinek s mindannak öntudatára hozatik, hogy a számtalan teremtmények az emberiség javára vannak teremtve: nem emelkedik-e lélekben a szeretet és hála legmagasabb fokára azon mindenható iránt, ki az emberiségről oly atyailag gondoskodott? Bizony én azt tartom, ez sokkal inkább bevési az ártatlan gyermeki lélekbe az Isten iránti kötelesség (szeretet, hála) csiráit, mintha a kátékizmusból lapokat „reczitál“ el azokról.

XVII. Hogy az értelem- és beszédképességet mennyire fejleszti ez oktatási tárgy, arról még tüzetesebben nem szóltunk. De hiszen láttuk, hogy az e szerint járó tanító milyen nagy gondot fordít arra, hogy a gyermeknek az iskolán kívül szerzett fogalmai tisztázódjanak; láttuk, hogy mennyire figyelembe van véve a szemléelőtehetség fejlesztése, s az, hogy a gyermek a játék és a csillagok közt létező szemlélt dolgokról és azok tulajdonságairól tiszta, világos képzeteket gyűjtsön magának. Láttuk azt is, hogy a gyermek a szemlélés után már képes fogalmakat alkotni, ítélni s következtetni, ezek mindazt bizonyítják, hogy a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ már az első lépéstől kezdve nagy gondot fordít az értelemre, s ha még hozzá adjuk, hogy a tanító sem mond szót ki, mit a gyermek ne értene, vagy azt ne értelmezné: oda kell nyilatkoznunk, hogy ez oktatási tárgyban az értelem lépésről-lépésre párhuzamosan halad az ismeretkör szélesítésével.

XVIII. Más oldalról, ha nem feledjük, hogy már a legelső szóról (tárgyról), mit a gyermek értelmével felfogott, magát értelmesen, helyes egész mondatokban fejezi ki, s így halad a különböző dolgokon végig fel a csillagokig: akkor azt kell mondanunk, hogy a beszédképesség az értelemmel együtt nagy mértékben fejlesztetik. Ez által aztán eléri a gyermek azon célt, hogy a mit ért, azt szavakkal helyesen ki is tudja fejezni, s beszéde nem lesz *papagályos*, mert az értelemmel karöltve működik. Ilyen előkészület mellett, hol a lelkitehetségek fejlesztése figyelembe van véve, s a hol beszéd és értelem együtt haladnak, bizonyosan értelmes emberek fognak képeztetni s a gyermek szerzett ismerete nem fog azon szomorú sorsra jutni, hogy midőn az iskolát elhagyja, a tudomány is bucsut vegyen fejétől. De azokat épen (t. i. a szerzett ismereteket) hasznosítani is tudandja.

*

A mint látók a „beszéd- és értelemgyakorlatok“ azon oktatási tárgy, mely a kis gyermeket a családi életből a legtermészetesebben és szellemi fejlettségének a legmegfelelőbben vezeti át a komolyabb iskolai életbe; a játékról a rendezett munkára. Ez oszlatja el az iskola iránt való ferde fogal-

mait és kedvelteti meg vele a tanítót és tanodát; ez ébreszti föl és fejleszt ki azon lelkitehetségeket, (szemlélő, érző, gondolkodó, emlékező, képzelő, ítélő, következtető, értő stb.), melyek kifejlődése nélkül állandó, hasznosítható ismereteket szerezni nem lehet; nagy gondot fordít ez az értelem- és beszédképesség helyes irányu kifejllesztésére. Szóval ez azon tárgy, mely a gyermeket szellemi fensőbbségének megfelelőleg értelmes emberré igyekszik képezni, s a mely csirájában elejét veszi az értelmetlen tanulásnak, s a szellemi erők eltompításának, nem engedvén, hogy a lelki erők mellett a gyermek mint gép, mint értelmetlen madár csak hangokat (betűket) tanuljon; de éppen arra segíti, hogy ne az iskolának, hanem az életnek tanuljon a gyermek; másfelől arra segítettik ez által a gyermek, hogy tehetségeit öntudatosan (helyesen) használni is tudja. Ez által, (t. i. „b. és ért.-gy. által), mint láttuk önmunkásságra és önállóságra is szokik a gyermek; azt is láttuk, hogy mily nagy hatással van a gyermek kedélyi, erkölcsi, kötelességi, vallási, aesthetikai stb. stb. érzelmeire, egyszóval a gyermeket valóban emberiesen s legbiztosabban készíti elő a későbbi tanulmányok elsajátíthatására s hasznosíthatására és vezetni célja felé. Ez képezi alapját a valódi ember-képzésnek. Ha mindezeket figyelembe vesszük és a mondottak után egy kis összehasonlítást teszünk a régebbi tanítási módok és az ennek (t. i. „b. és ért.-gy.) előkészítése folytán elérhető tanulások sikere közt: azt kell mondanunk, hogy ezen oktatási tárgy nemcsak hogy hasznos, de egyszersmind oly szükséges, miszerint azt, ha a népnevelésügye igazán szívünkön fekszik, elemi iskoláink egyikéből sem nélkülözhetjük, s annak hatásával tisztában lenni, elengedhetlen kellék a tanítók részéről.

Diogenes.

2. Aprò igazságok.

(Mi illik, mi nem illik.)

Millik, hogy a szülő tanév elején maga vezesse gyermekét beiratás végett iskolába a tanító elé, hogy ott a tanítónak a gyermek szellemi, testi és erkölcsi esetleges gyengeségeiről, hajlamairól kívánatra felvilágosítást nyujthasson, mert ezeknek nem ismeréséből sok hátrány származik mindkét félre nézve egyaránt. A megkívántató kölesönös felvilágosítások, melyek a gyermek leendő nevelését illetik, a szülő megjelenése nélkül elmaradnak. A kis — árvának látszó — gyermek is e miatt jó darabig idegennek érzendi magát az iskola falai között, kit szülője nem mutatott be a tanító bácsinak. Az idegenkedés, féltékenység pedig a tanulásnál szükséges éber figyelmet megfélezi.

Nem illik azonban, hogy a szülő egymagára engedje iskolába, mintegy elcsapja gyermekét, mert ez által a gyermeke iránt érzett szeretetlenséget árulná el. A tanító is figyelmesebb azon tanítványa iránt, kit

édes szülői személyesen lelkére kötöttek. Öregségüknek leendő támasza, reménye bizonyára érdemel annyi figyelmet, mint a házi barom, melyet pontosan számba adnak a nyáj örének.

Illik, hogy a tanító szívélyesen, udvariason fogadja a beiratkozásra jelentkező tanulókat, s ez által még az első lépésnél jó példát mutasson a kezére bizandó növendékeknek.

Nem illik azonban tulságos katonásnak sőt érdesnek lennie, annál kevésbé illik a jelentkező gyermekeknek — még tréfából is — csúf neveteket osztogatni, mert a tanító magatartása, beszéde, egész eljárása leg hamarabb át öröklődik a gyermek lelkébe s a félszeg eljárással könnyen eldurvithatja annak gyengéden fejlődő nemes érzelmeit.

Illik, hogy a tanító tanóráira pontosan bejárjon.

Nem illik azonban, hogy a gyermekeket, kivált tanóra kezdetén és óra közben sokáig magukra hagyja, mert ez által egymástól rendetlenséget, rakonezátlanságot tanulnak el. Jobb, ha óra végén hamarabb haza bocsátja őket, mint későn menne be leckéire.

Illik, hogy a tanító iskolájában mindent rendben tartson s a könnyen mozdítható tárgyakat záros szekrénybe helyezze, mert különben a lopás megtanulására szolgáltatna alkalmat tanítványai között.

Nem illik azonban mindent szertelenül tartani. Mindennek legyen állandó, rendes helye, még a tanulóknak is.

Illik, hogy a szülő iskolás gyermeke által esetleg haza vitt tárgyak hol szerzése felől biztos tudomást szerezzen magának, s azt kétes esetekben a tanítóval is tudassa.

Nem illik azonban, hogy a szülő az iskolából gyermeke által haza vitt tárgyakat kétes esetekben is örömmel fogadja s gyermekével gondosan elrejtesse azokat, mert ez által nemcsak hazugságra, vétkes titkolózásra szoktatja azt, de kész tolvajt nevel belőle. A felfüggesztett véreskezű haramiák, akasztófavirágok közül legtöbbször egy pennán, egy varrótűn vagy más apró tárgyakon kezdték ádáz mesterségüket.

Illik, hogy a tanító a kezére bizott gyermeket a körülmények szerint böles belátása szerint fegyelmezze, mert ez a gyermek előnyére szolgál. A kertész tudja legjobban, csemetéi milyen metszést kívánnak, hogy szépen, egészségesen fejlődjenek.

Nem illik azonban, hogy a tanító a gyermekekkel tulságos keményen bánjon, mert ez már nem *nevelés*, hanem „*dressirozás*“ lenne.

Illik, hogy a szülő, telmerülhető esetleges panasztól illő tisztelettel, udvariason adja tudásul a tanítónak, s gyermeke magaviselete felől előzékeny hangon kérjen felvilágosítást, s szívélyes hangon kérje a tanító engesztelődését tanuló gyermeke irányában.

Nem illik azonban, hogy a szülő iskolás gyermekének gyermekies panaszára állatias dühbe jöjjön s kíméletlen kifejezésekre fakadjon, mert ez által a tanító — a kellemetlenségek kikerülése czéljából — tulságos engedékeny kezdhetne lenni ama gyermekkel szemben, s e miatt az alapos ismeret-

mait és kedvelteti meg vele a tanítót és tanodát; ez ébreszti föl és fejleszt ki azon lelkitehetségeket, (szemlélő, érző, gondolkodó, emlékező, képzelő, ítélő, következtető, értő stb.), melyek kifejlődése nélkül állandó, hasznosítható ismereteket szerezni nem lehet; nagy gondot fordít ez az értelem- és beszédképesség helyes irányu kifejllesztésére. Szóval ez azon tárgy, mely a gyermeket szellemi fensőbbségének megfelelőleg értelmes emberré igyekszik képezni, s a mely csirájában elejét veszi az értelmetlen tanulásnak, s a szellemi erők eltompításának, nem engedvén, hogy a lelki erők mellett a gyermek mint gép, mint értelmetlen madár csak hangokat (betűket) tanuljon; de éppen arra segíti, hogy ne az iskolának, hanem az életnek tanuljon a gyermek; másfelől arra segítetik ez által a gyermek, hogy tehetségeit öntudatosan (helyesen) használni is tudja. Ez által, (t. i. „b. és ért.-gy. által), mint láttuk önmunkásságra és önállóságra is szokik a gyermek; azt is láttuk, hogy mily nagy hatással van a gyermek kedélyi, erkölcsi, kötelességi, vallási, aesthetikai stb. stb. érzelmeire, egyszóval a gyermeket valóban emberiesen s legbiztosabban készíti elő a későbbi tanulmányok elsajátíthatására s hasznosíthatására és vezeti célja felé. Ez képezi alapját a valódi ember-képzésnek. Ha mindezeket figyelembe vesszük és a mondottak után egy kis összehasonlítást teszünk a régebbi tanítási módok és az ennek (t. i. „b. és ért.-gy.) előkészítése folytán elérhető tanulások sikere közt: azt kell mondanunk, hogy ezen oktatási tárgy nemcsak hogy hasznos, de egyszersmind oly szükséges, miszerint azt, ha a népnevelésügye igazán szívünkön fekszik, elemi iskoláink egyikéből sem nélkülözhetjük, s annak hatásával tisztában lenni, elengedhetlen kellék a tanítók részéről.

Diogenes.

2. Apró igazságok.

(Mi illik, mi nem illik.)

Millik, hogy a szülő tanév elején maga vezesse gyermekét beiratás végett iskolába a tanító elé, hogy ott a tanítónak a gyermek szellemi, testi és erkölcsi esetleges gyengeségeiről, hajlamairól kívánatra felvilágosítást nyujthasson, mert ezeknek nem ismeréséből sok hátrány származik mindkét félre nézve egyaránt. A megkivántató kölesönös felvilágosítások, melyek a gyermek leendő nevelését illetik, a szülő megjelenése nélkül elmaradnak. A kis — árvának látszó — gyermek is e miatt jó darabig idegennek érzendi magát az iskola falai között, kit szülője nem mutatott be a tanító bácsinak. Az idegenkedés, féltékenység pedig a tanulásnál szükséges éber figyelmet megfélezi.

Nem illik azonban, hogy a szülő egymagára engedje iskolába, mintegy elcsapja gyermekét, mert ez által a gyermeke iránt érzett szeretetlenséget árulná el. A tanító is figyelmesebb azon tanítványa iránt, kit

édes szülői személyesen lelkére kötöttek. Öregségüknek leendő támasza, reménye bizonyára érdemel annyi figyelmet, mint a házi barom, melyet pontosan számba adnak a nyáj örének.

Illik, hogy a tanító szívélyesen, udvariason fogadja a beiratkozásra jelentkező tanulókat, s ez által még az első lépésnél jó példát mutasson a kezére bizandó növendékeknek.

Nem illik azonban tulságos katonásnak sőt érdesnek lennie, annál kevésbé illik a jelentkező gyermekeknek — még tréfából is — csúf neveteket osztogatni, mert a tanító magatartása, beszédje, egész eljárása leg hamarabb át öröklődik a gyermek lelkébe s a felszeg eljárással könnyen eldurvithatja annak gyengéden fejlődő nemes érzelmeit.

Illik, hogy a tanító tanóráira pontosan bejárjon.

Nem illik azonban, hogy a gyermekeket, kivált tanóra kezdetén és óra közben sokáig magukra hagyja, mert ez által egymástól rendetlenséget, rakonezátlanságot tanulnak el. Jobb, ha óra végén hamarabb haza bocsátja őket, mint későn menne be leczkére.

Illik, hogy a tanító iskolájában mindent rendben tartson s a könnyen mozdítható tárgyakat záros szekrénybe helyezze, mert különben a lopás megtanulására szolgálthatna alkalmat tanítványai között.

Nem illik azonban mindent szertelenül tartani. Mindennek legyen állandó, rendes helye, még a tanulóknak is.

Illik, hogy a szülő iskolás gyermeke által esetleg haza vitt tárgyak hol szerzése felől biztos tudomást szerezzen magának, s azt kétes esetekben a tanítóval is tudassa.

Nem illik azonban, hogy a szülő az iskolából gyermeke által haza vitt tárgyakat kétes esetekben is örömmel fogadja s gyermekével gondosan elrejtesse azokat, mert ez által nemcsak hazugságra, vétkes titkolózásra szoktatja azt, de kész tolvajt nevel belőle. A felfüggesztett véreskezű haramiák, akasztófavirágok közül legtöbben egy pennán, egy varrótűn vagy más apró tárgyakon kezdték adáz mesterségüket.

Illik, hogy a tanító a kezére bizott gyermeket a körülmények szerint bölcs belátása szerint fegyelmezze, mert ez a gyermek előnyére szolgál. A kertész tudja legjobban, csemetéi milyen metszést kívánnak, hogy szépen, egészségesen fejlődjenek.

Nem illik azonban, hogy a tanító a gyermekekkel tulságos keményen bánjon, mert ez már nem *nevelés*, hanem „*dressirozás*“ lenne.

Illik, hogy a szülő, felmerülhető esetleges panaszt illő tisztelettel, udvariason adja tudásul a tanítónak, s gyermeke magaviselete felől előzéken hangon kérjen felvilágosítást, s szívélyes hangon kérje a tanító engesztelődését tanuló gyermeke irányában.

Nem illik azonban, hogy a szülő iskolás gyermekének gyermekies panaszára állatias dühbe jöjjön s kiméretlen kifejezésekre fakadjon, mert ez által a tanító — a kellemetlenségek kikerülése czéljából — tulságos engedékeny kezdhetne lenni ama gyermekkel szemben, s e miatt az alapos ismeret-

tet, jó irányu nevelést nem nyerhetne, és így a szülő vallaná kárát durva fellépésének.

Diogenes.

3. A váltakozó vagy osztályrendszer-e előnyösebb a népiskolában?

— Irta J. S. —

(Folyt.)

Gy. M. Megval'om, édes kolléga ur, különös érdekekkel hallgatam végig önnek fejtegetéseit a váltakozó rendszer előnyéről és az osztályrendszer hátrányáról, de ám világért sem nyújthatok kezet a meghódolás jeléül, sőt az ön fejtegetéseinek hallgatára, az ön meggyőződésével ellenkezőleg, minden teketória nélkül határozottan kijelentem itten, hogy érvei — bár első tekintetre elég erőseknek látszanak — nem győztek meg engem a váltakozó rendszer javára, nem, sőt még inkább megállandósítottak azon hitemben, hogy az osztályrendszer mellett a tanításban, nevelésben, a tanítói tekintély fenntartásában és emelésében s általában véve minden tekintetben nagyobb sikert lehet elérni, mint a váltakozó rendszer mellett.

Igen, mert a váltakozó rendszer mellett a tanuló gyermekek a tanítás minden fókán folytonosan gyakorlatlan, tapogatódzó tanítók kezére vannak bízva. Lássuk:

a) Midőn pl. a fiatal, ujoncz tanító valamely iskolánál megkezdí működését, a tantárgyak sokasága, a nevelői eljárások, követelmények, paedagógiai kérdések, mint hatalmas sűrű, tömött, bozótos erdők állanak előtte, melyeken át ő még sohasem utazott, s melyeken át előbb utat kell törnie, hogy célja felé előbb-előbb lépegethessen; a hol pedig az utazónak előbb utat is kell nyitnia, ott a haladásnak legalább is három kereke meg van nyűgözve. Tegyük fel kérdéseket:

Miképen lehet az egyes tantárgyak által nyújtott anyagot oly módon feldolgozni, hogy a kiesiny tanulóknak még zsenég állapotban levő lelkihetségei el ne tompittassanak, hanem fokozatosan, célirányosan fejlesztessenek, a tudományok befogadására érzékenyekké tétessenek, s bennök a tanulás iránti kedv felélesztessék?

Miképen találhatjuk meg azon arany kulcsot, melylyel az ártatlanok érzelmvilágába be lehet hatolni, hogy annak hurjai a gyöngéd szeretet, őszinte bizalom s ebből folyó önkénytes engedelmesség iránt felhangoltassanak? Miképen lehet a vallásosság, nyílt szivűség, isteni félelem, rend- és munkaszeretet, könyörületesség, igazságosság, szivesség, előzékenység, nemes önérzet, szorgalom, szolgálatkészség, tisztaság, takarékoság, illemesség, szemérmesség, a nagyobbak és előljárók iránti tiszteletet, szép érzéket stb. stb. erények csiráit a gyermeki kebel szüz talajába minden rázkodtatás nélkül, (erőszakosan nem is lehet), mintegy észrevétel nélkül úgy és oly sűrűn beplántálni, hogy ottan a bün sarjai-

nak tápot adó hely ne jusson, vagy e növekedő izmos erény szálak által gyökerestől elnyomassanak amazok?? Miképen lehet emez erényeket oly annyira megszilárdítani, hogy a hazudás, káromkodás, irigység, restség, közönyösség, lopás, könnyelműség stb. stb. bűnöknek még hallatára is irtózattal teljék el a már erényes útra terelt kicsinyeknek szive??

Hát az egyes tantárgyakat („beszéd- és értelemgyakorlat” stb.) miképen kell tanítani, hogy a ielkítehetségek fokozatos fejlesztésén s reál ismeretek szerzésén kívül azok tanítása által az elősorolt erények csiraképes magvai hintessenek a gyermeki viasz-lelkekbe?? Miképen lehet a tantárgyak kezelése által az érzéseket erősíteni, finomítani? Miképen lehet leghamarább kiismerni a gyermekeket s leeresztkedni az ők észjárásukhoz, gondolkozásmódjukhoz stb. stb.??

Ezen elszámlált stb. kérdéseket tegyük fel az újoncz tanító előtt, midőn az valamelyik intézetnél egyik osztálynak, pl. az I. osztálynak vezetését átveszi s azután kísérjük figyelemmel, vajjon e tanító, minden kitünő oklevele mellett is, a gyakorlati kivitel által helyes feleletet fog-e adni kérdéseinkre egy év alatt?

Ellehetünk reá készülvé, hogy az eredmény minden irányban hiányos, nagyon hézagos leend; legróbb pontnál épen ellenkező sikerhez fog jutni, mint a milyenre számított; igen, mert a mit csak egyszer próbált meg, azt nem is tudhatta jól végezni gyakorlatilag. Egyféle dolgot sokszor kell ismételnünk, (kivált oly ezerféle águt, mint a tanítás-nevelés), hogy abban otthonosak lehessünk, hogy a hibákat, hiányokat botlásokat fölismerhessük s találó javításokat tehessünk azon.

Ugy bizony, az oktatás-nevelés nem gyermekjáték. A legfenségebb, de egyuttal a legkényesebb művészet. S valamint pl. a festőnek, szobrásznak ügyességét nemcsak egyedül az elméleti ismeretek, hanem a gyakorlati próbálgatások szerzik meg: ugy a tanító is csak egyféle munkának hosszas gyakorlása által válhatik tapintatos oktató nevelővé. Ezer-mester, nem jó mester. Tudhatja valaki elméletileg az úzás minden fogását, de ha benn a vízben ugyanazon ismeretes medenczében még nem (vagy csak egyszer) gyakorolta magát, eserben hagyja bizony tudománya s mélységes tudományával együtt magával ragadja a kavargó ár... így áll a dolog a nevelés-oktatásnál is váltakozó rendszer mellett.

A szorgalmas tanító az első évben a beszéd és értelemgyakorlatból, ugy a többi tantárgyakat illetőleg is, mindennapra külön részletes leczketervet készít; tapasztalatait, nevelői eljárásait, azoknak eredményeit feljegyzí magának, de azokat a váltakozó rendszer mellett nem tökéletesítheti, hanem félbenhagyja, akár lomtárba teheti egy fél évtizedig. Minden következő évben (az első után) más könyvek, új tananyagok jönnek elő; ujra töretlen az út előtte mindenütt, itt is, ott is, tehát csak próbálgatással telik el a tanév. Hogy is ne, az Isten szerelmeért, hiszen vegyük szemügyre csak az olvasókönyveket. Ezeknek minden egyes olvasmány-darabját ugy tekinthetjük, mind meg annyi kis Wert-

heim-szekrénykét, melyeknek belsejében a szükséges reál ismereteiken kívül az ítélő, következtető stb. tehetségeknek, ugy a vallásosság, erkölcsösség és egyéb erényeknek táplálására szolgáló drága szellemi ételek, drága kincsek vannak elrejtve. De e drága kincsekhez, az olvasmány jó izü velejéhez nem juthat bé az, ki nem gyakorlott szakértő; a fiatal tanító, ki legelőször kíséri meg egy olvasmány tárgyalását, épen csak a külső borítékot fogja némileg megkarczolni, vagyis felületesen fogja azt kezelni, a nélkül tehát, hogy a gyermeki lélekre, kedélyre, a gyermek hajlamaira, érzelmeire, akarataira stb. nemesítőleg hatna, s ottan, t. i. a gyermeki lélekben a szépnek, jónak és igaznak érzetét általa beplántálhatná, mert tudni kell, hogy minden tantárgy egyszersmind nevelői eszköz is ám, ha az jól kezeltetik. A mellett pedig a gyakorlatlanságból, tapasztalatlanságból származó felületesség miatt a tanulók tudományosságáa inkább a nyelvben, szájban lesz, inkább szavakból álland s nem a helyes gondolkodás, megértésben gyökeredzik, s így csak ideiglenes marad, a gyermek vérévé nem válhatik, épen mint a fényes gyöngyszem, melyet a tyúk begyébe szedeget.

A III., IV., V. és VI. év olvasókönyveinek tárgyalásánál szintén (s más tárgyaknál is) mind feltöretlen, zárt szekrényekkel találkozik; mind végig táialomra megy az ő tanítása, (a tanítóképezde nem adhatja meg minden részletig a gyakorlati ügyességet), s e miatt érdekeltséget nem is kelthet tanítása iránt a tanulóknban, sőt megutáltatja velök a tanulást és iskolát. A felületesség miatt a tanítás eredménye főnnebb-főnnebb is mindenütt óriásilag hézagos marad. Így telik el tapogatózva a tankötelezettség ideje s a gyermek hat év múlva kilépi az iskolából talán eltompított érzékekkel és megnyomorított lelki és testi szervekkel, felületes ismerettel és hidegen hagyott, ki nem fejlesztett erkölcsi stb. érzettel. S midőn a tanító egy fél évtized után visszatér az első osztályba, ismét ugyanazon nehézségekkel találkozik, sőt most még inkább nem tudja beetalálni magát a hátul gombolós (köntös) kis 6 éves gyermekek gondolkozásmódjába mert már több évig nagyobbakkal foglalkozott; 6 évig folytonosan más-más tananyaggal volt dolga. Ott tapogatózott, ezt nem gyakorolta. Ismét felületes lesz mind végig; különben is az összes tanítóskodása alatt, 30 évet véve föl, csupán ötször fordulhat meg egy osztályban, a mely éveket egy egy fél évtized választ el egymástól; már pedig 5 év, még ha folytonosan egy osztályban működik is a tanító, nem sok idő arra, hogy ugyanazon osztály tananyagának lélektani alapon való feldolgozásába bele találja magát, illetve kellő jártasságot szerezhessen abban. Ezt magunkról tudhatjuk. Ime, édes Elméleti J. kolléga ur, ezekért is jobb az osztályrendszer. De menjünk tovább.

(Vége követk.)

III.

A tanító, mint orvos.

A fiatal fiu és leány tanulóink közt igen gyakran látjuk azt, hogy kik közülök előbb a legjobb egészségnek örvendettek, kiknek arczát az ártatlanság rózsapírja diszíté, alig pár év múlva, hogy az iskolával megbarátkoztak, elvesztik előbbi jó egészségöket s szép színöket, megsárgulnak, sáppadtak lesznek.*)

A tanító, ki az egészségtant is kezeli, nem hagyhatja figyelmen kívül az általános jelenséget, hanem arra neki közvetlen s közvetve is gondot kell fordítania, mert nemcsak lelket, hanem testet s viszont nevelünk egymástól elválaszthatlanul.

A multkor (2-ik számban), mint nagyon közönséges jelenségről szoltunk* az orrvérzésről, most pedig, mint még általánosabbról, a sápkórról s annak gyógyításáról.

A sápkórt, melyben leginkább felserdült leányok, de néha a teherbeesés előtt fiatal nők is szenvednek, a beteg halvány színéből, izmai petyhüdségéből, emésztőszervei gyengeségéből, lehangult kedélyéből s havitisztulása rendetlenségeiből lehet felismerni. Kifejlődését jóval előbb emésztés s havitisztulási zavarok előzik meg, de ha ezek okai annak idejében eltávolíttatnak, a beteg előbbi egészségét visszanyeri, míg ellenkező esetben a betegség rajta kifejlődik. Az ily beteg fehér, fehéres-sárga vagy sárgás-zöld, s ha mutatkozik is arczán néha pír, az mulékony, s lázas roham, sebes mozgás vagy heves indulat következménye; szemei lankadtak, kék gyűrűtől környezettek s könnyen könnyeznek; izmai annyira gyengék, hogy nagyobb mozgásra mellszorulást, szívdobogást érez, szédeleg, külérzékei elgyengülnek s könnyen áulásba esik; ütere gyenge, s csak ha valami láz fejlődik ki rajta, válik sebesebbé; néha tagjaiban fájdalmakat, görcsöket kap; gyengeségének hol ingerlékeny, hol tompa jelleme van; kedélye lehangolt s a magányt keresi; álomra igen hajlandó s mély álomba merül, de álmai nyugtalanok; széke többnyire rekedt, étvágya nincs, vagy ha van is, szokatlan dolgokat, u. m. krétát, viaszt, magnesiát, szenet, papírt, sót, savanyokat kíván; a havitisztulás fokonként elmarad s a helyett fehérfolyást kap, minek veszélyes következményei vannak. Ezen betegségre, a sápkórra, különös hajlam kívántatik, de azért sohasem a felserdülés előtt vagy idősebbeknél, hanem a 14—25 éves fiataloknál fejlődik ki. *Indokai* különféle gőzökkel megtörtötett hideg nedves levegő, folytonos ülő-élet, csupa növényi eledelkkel való élés, lágyító meleg italok, lelkibántalmak, gyengítő nehéz betegségek, a nemzér szeknek ingerlése s tisztátalan élet lehetnek.

A sápkór, okainak eltávolítása után, néha magától is elmulik, de ha

*) Ide vonatkozólag később bővebben is szolunk.

elhanyagoltatik, növekedést nyer, melynek következtében a havitisztulás fennakadása makacsabbá, a fehérfolyás alkalmatlanabbá válik, különféle, többé vagy kevésbé veszélyes következményekkel.

Gyógyításánál először a netalán veszélyesebb körvegyületeket kell eloszlatni, de ha a betegség egyszerű, annak jelleme szerint kell eljárni. A lobos jellem itt igen ritka s a betegség a legtöbb esetben a vérgyengeséggel párosult sajátságos beteges állapoton alapul, mely ellen a lobellenes gyógymód ártalmas; de azért itt is azoknak eltávolítása az első teendő. Ebből kiindulva, a beteg a romlott hideg nedves levegőt és henyé üléletet kerülje, naponként mérsékelt mozgást tegyen, s mozgással járó foglalkozást keressen; kedélyét vidim társalgás által igyekezzék felderíteni; tápláló, szelíden izgató és emésztő, rendszere gyengeségéhez alkalmazott eledelokkal és italokkal, milyenek a jó levesek, híg tojás, gyenge hús, vizen kívül a jó ó-bor és sör, éljen. Életrendi szabályok mellett néha gyógyszerekre is van szükség, még pedig erősítőkre; de miután először a beteges ingerlékenységet kell megszüntetni, eleinte a legjobbat tesznek a savanyok az itt zárjelben következő vények szerint: (36 gr. ép árpaszemet 432 gr. vízben addig kell főzni, míg fölpattozik s 216 grmra lepadt, ebbe tégy most 2 gr. föleresztett sósavanyt s egy kevés cukrot, óránként a sápkóros ebből egy evőkanálnyit vegyen, — vagy az előbbi folyadékba tégy 2 gr. Haller-savanyt s egy kevés cukrot, óránként ebből is csak 1 kanálnyit vegyen a beteg, — vagy végy 10 gr. kénsavas vaséleczet, 5 gr. aloét, 5 gr. fahéjat, 3 gr. kétszeresen szénsavas szikéleget, ezen anyagokat póralakban dörzsöld össze és csinálj belőle 24 egyenlő port, reggel és estve étel előtt 1 port kell venni.) — Ezeknek néhány heti használata s a beteges ingerlékenység lecsendesülése után gyomorerősítőket is kell adni, melyenek itt elősoroltatnak: (lefekvés előtt száraz fehér üröm, ezerjófű, pápafű vidraeleczk vagy sárga tárnicsot kell vízbe főzni s cukrozva levét egy pohárral meginni, — vagy 216 gr. méhfű vagy fodorka theában 4 gr. boros rebarbara-föstvényt, ugyanannyi vidraeleczke vonatot a gyógyszerartárból, s egy kevés cukrot végy s keverj össze, óránként 1 kanállal adandó a betegnek, — vagy 216 gr. méhfű vagy fodorka theában tégy 4 gr. pongyola pitypang- és 4 gr. vidraeleczke vonatot s kevés cukrot, óránként 1 kanállal.) Ha ezzel az emésztőszervek is megerősödtek, legjobb sápkór ellen a vasoxydoldat, pl. 40 gr. s ezt cukorra 10 cseppenként adni, vagy a következő vények: (18 gr. almasavas vasföstvényt 9 gr. Hoffmann-cseppel s ugyanazt narancshéjföstvénnyel összevegyítve, egy evőkanál vízbe reggel, délbe és estve 20 cseppet kell ebből adni, — vagy ha kissé erősödött a beteg: 216 gr. szekfüvirág theába 2 gr. vasas szalamiavirágot, 4 gr. vidraeleczke kivonatot s kevés cukrot végy, ebből 2 órában 1 evőkanállal kell.) Hasonló sikert fejtenek ki a savanyuvizek, milyen a *páratlan gyergyóborszékli borviz*, bártfai, lublóí, máriaradnai stb. Jó hatást okoz a vasasvíz, melyet bárki is elkészíthet: egy pár liter tiszta friss vízbe 10—15 drb vasszeget

tesz be, mi megrozsdásodik, s erről issza a vizet naponta. Olyanoknak, kik a vasat nem szenvedhetik, illatos növényekből készült theát kell adni: (u. m. forrázott chinatheát szesz nélkül, — vagy végy 84 cg. china-sót ugyanannyi rebarbara porral, ezt vegyítsd össze 4 gr. czukorporral, ha meg van, oszd 12 egyenlő részre s tedd papírtokokba, a sápkórosnak óránként 1 port kell venni) De ha a beteg az erősítőket nem tűri s azok belsejében különféle zavarokat idéznek elő, el kell azoktól állani s a különféle kórjelekhez alkalmazkodni. Ha ilyenkor újból beteges ingerlékenység jelei mutatkoznak, a savanyokra kell visszatérni; ha székrekedés van jelen, akkor hajtókat kell alkalmazni ezen vény szerint: (pl. 9 gr. rebarbara gyökerre 252 gr. forró vizet kell önteni s negyed órai befödve tartás után leszűrt levébe egy kevés czukrot tégy, ebből kellőhatásig óránként 2 evőkanalat vesz a sápkóros); ha fájdalmak s néha görcsök fejlődnek ki, ezeket okaik szerint megszüntetni és így gyúladás esetében lobellenesszereket, gyomortisztítatlanságok ellen tisztítókat, vagy érzékenységeknél pedig bódítókat kell adni: pl. főtt mákfej levét 1—2 kanállal 1 pohárka borban. Ha a sápkóros betegségei következtében vizkórba esik, vízkór ellenes szereket kell használni, pl. a legegyszerűbb vöröshagyma levét itatni. Belső szerek mellett néha külsőkre is van szükség, milyenek a bőrnek reggelenként fenyőmaggal füstölt ruhákkal való dörzsölése, meleg bor vagy Ferencz-sósbor-szeszszel való bekenés s a vasas és timsós fürdők.

Betegség után az indulatoktól óvakodni kell s az erősítő gyógymódot tolytatni. Ugy ezen, mint minden más betegségnél is többféle orvosságot kell használni és pedig rendre, mert egyszerre nem lehet mindent felépíteni, mi megromlott; valamint a megrongált épületnél a javítást az alapnál kezdik, s így az ablakok, ajtók stb. részeken át jutnak végre a fedélhez, ugy a betegnél is a legidültebb s legveszélyesebbnek mutató bántalmait kell kigyógyítani, s így haladni rendre, míg minden megsérült szerve helyre áll.

Prágai Adalbert.

IV.

A községi faiskolák köréből.

Sok a panasz napjainkban is, hogy a községi faiskolák nem felelnek meg céljuknak, és ez — fájdalom — valóságban alapul. Annyi azonban tény, hogy ez idő szerint már a legtöbb községnek van faiskolája kihasítva, de ezzel még mind nagyon keveset mondottunk, mert míg némely községben a faiskola ugy tisztaság, mint gazdagság tekintetében valóságos szorgalomnak, jó akaró ügybuzgóságnak képét tárja a szemlélő elé, addig igen sok helyen ismét olyanok léteznek, melyekben alig található 25--30

sinlödő vadoncz s még kevesebb oltovány kandikál ki a müveletlen talaj sűrű burjánjai közül. A magonczok táblájában pedig alig szállingózik 30—40 csemete, mert ki tehet róla, ha nem kelt ki az őszszel elvetett mag!!..

Az ilyen faiskolák jellemző szegénységi bizonyítványok, melyek természetesen a „kezelők“ és még többször a községi előjáróság részére vannak kiállítva.

És a községeknek ezen szegényoltvai annál inkább megérdemlik a közfigyelmet, mert gyakran évek jönnek és mennek a nélkül, hogy észrevehető javulás mutatkoznék bennök és mi több, az ilyenekről is évenként rendszeren megtéttetik a hivatalos kimutatás, s a papírra többszörösen szebb köntösben állíttatnak az ország színe elé, mintsem valóban tengődnek. Az efféle eljárás mellett évtizedek alatt sem közelíthető meg a cél, melyre minden községnek, faiskola kezelőnek saját körében törekednie kellene. Szégyen és a nemzet átka fogja kísérni, kik a reájuk bízott országos érdekü ügyet tespedni engedik, mondják sokan. Úgy, de a zúgolódás, sajnálkozás semmit sem lendít az ügyön.

Ne törjünk pálczát, ne ítéljük el igen hirtelen a kezelőket, a helyet inkább kutassuk ki az okokat, melyek a biztos haladás útjába akadályokat gördítenek, s ha az okokat felfedeztük, az orvosság önként kínálkozik.

Lássuk tehát pontonként, mik azon lappangó okok, melyek az ügyre bénítólag hatnak?

1. *A gyümölcsmagvak beszerzése és elvetése.*

Sokat fáradtunk, nyugtalanzkodtunk, míg a kijelölt faiskolahelyiségben aránylag kellő mennyiségü vadonczot tenyészthettünk. Több évig munkáltuk a földet s vetettük a magot az elkészített talaiba és a várva-várt siker évenként mégis alig volt valamivel több a nullánál, pedig igazán eleget próbálgattunk mindenféleképen, pl. az alma és körtve magvakat, hogy rövidebb idő alatt tehessünk szert nagyobb mennyiségü vadonczra, a község előjárósága által rendeltettük magkereskedésből (a község terhére) s a vetés idejéig gyér zacskókban, szabad, szellős hűvös helyre akasztottuk; őszszel a téli fagy beálta előtt kevéssel (november közepe) elvetettük és a következő tavaszon alig bujt ki néhány szál, a többi még ma is nyugoszsza az örök álmat, pedig egerek és tyúkok stb. által el nem lön pusztítva. Másik évben ismét, hasonló módon, szerencsét próbáltunk, de újból siker nélkül. Az előjáróság neheztelt reánk; bennünket okozott, hogy nem értünk a fatenyészteshez, a községnek haszontalan kiadást okozunk tanitóstól stb. . .

A 3. évben már saját magunk gyűjtöttük és gyűjtettük a gyermekkel s másokkal össze a magvakat, de mint a következő tavasz megmutatta, ez megint nem vezetett célhoz, hihetőleg azért, hogy az innen-onnan apránként összegyűjtögetett mag sok légváltozásnak lehetett ki téve. T. i. vagy igen hirtelen szárittatott a napsúgáron, mi által csira-

képessége kiégett; vagy pedig elég jól nem száradhatott ki (avagy friss mag vegyítettett a régihez) s ennek folytán a penész ölte meg életképességét. Vagy talán az is megtörténhetett, hogy a fürkészek fajához tartozó kis rovar semmisítette meg készletünket. E kis rovarnak tojása a magban van elhelyezve, melyből észrevétlenül fehér pondrócska búvik elő s a magvakat kirágcsúlja; később átváltozik s ezen bábból egy lilaszint játszó zöldes nyulánk rovar áll elő, mely ismét a magvakba rakja le tojásait s azokból újabb pondrók, újabb ellenségek szaporodnak stb.

Mi lett légyen oka, határozottan nem tudjuk. Elég az, hogy a magvakat minden igyekezetünk daczára sem voltunk képesek úgy megőrizni, hogy csiraképességük épen maradjon, s ez bennünket egy újabb megszerzési módhoz vezetett, mely meghozta örömmünket.

A mint a magvetés ideje elközelgett, néhány véka apróbbféle almát és körtét vásároltunk, melyről előbb meg lettünk győződve, hogy nem férges és dúsan tartalmaz magvakat.

Az iskola termében egy hosszú asztalon elterítvén a vásárolt gyümölcsöt, a tanulókat melléje sorakoztattuk, hogy zsebkéseik segítségével azoknak magvait kifejtégessek, mit ezek kellő útasítás után pontosan el is végeztek, t. i. a gyümölcsöket oldalfelükön — tehát nem száruknál vagy az ezzel átellenben levő részén — (ügyelve a magvak épen maradására) 4 részre fészítették s a magvakat szépen tányérra rakták.

Az eképen nyert magvakat még ugyanazon napon elültettük a már korábban megmunkált talajba.

A magvaknak frissen történt elültetése azt eredményezte, hogy a következő tavaszon a magoncok meglepő dúsan kezdtek már korán kikelni s erőteljesebbek lőnek és hamarabb is fejlődtek, mint a szárított magról keltek. Megjegyzem, hogy a mag számára készített földet lehetőleg jobban elapróztuk, hogy légmentesen nyughassanak alatta a magvak; a mag-sorok tetejére porhanyó trágyát hintettünk, minek egy része a tavaszi eső és hóvíz által táplálék gyanánt bemosatott, künn maradt része pedig arra szolgált, hogy a talajt a kiszáradás- és megkérgesedéstől megóvja s azt később porhanyóvá tegye.

Ezen eljárásunk előnyei:

a) a mag legüdébb, legesiraképesebb, míg eredeti légmentes házacskájában van, s ha onnan kivéve, frissen föld alá hintjük, a kikelés felől biztosak lehetünk, s a mellett erőteljesebb, korábban és gyorsabban növekedő magoncokat nyerünk;

b) falun általában őszszel is nagyon olcsón vásárolhatni mának való almát s egyéb gyümölcsöt, s az így beszerzett mag a kereskedésből vásárolt hasonmennyiségű magnál sokkal kevesebb költségbe kerül, — ezt is tapasztalásból mondhatom, — jószágra nézve pedig össze nem hasonlítható;

c) a gyermekek is megtanulják a magfejtés helyes módját és éven-

ként figyelmeztetve vannak ez által, hogy mely időtájban kell a gyümölcs-magvakat elültetni;

d) a tanulók, de még a szülők érdekeltségét is felébreszti a „*magfejtési kalitka*“ s ösztönt ad nekik a maggyűjtés- és vetésre;

e) magfejtés után a négy részre osztott gyümölcsöt még fel lehet használni, nevezetesen: meglehet aszalni, szárítani és jelentékeny értékű eczetet is készíthetni belőle.

Mi magunk az összes tanulók között kiosztottuk s még a kezdőknek is (I. oszt.) juttattunk belőle. Ez mintegy jutalomforma volt a munkálkodásért; lett is ám kedvük segíteni és tanulni a faiskolában.

A község minden évben megveheti a magnyerés végett szükséges gyümölcsmennyiséget, s ha épen vissza ohajtja nyerni belefektetett pár forintocskáját: a gyümölcsből, magkiszedés után, eczetet csináltat s azt tavasszal jó áron eladhatja.

A faiskola-kezelőnek e mellett azon kell iparkodnia, hogy későn érő, magtermő anyafákat is neveljen.

Ime, a mi újonnan gyakorolt megszerzési eljárásunk; még eddig czélszerűbbnek ismertük minden egyéb eljárásnál, vagyis maggyűjtési s vetési módnál.

2. A tanító, mint faiskola-kezelő szegénysége.

A tanítói hivatal igen sok oldalú kötelezettségekkel van egybekapcsolva, s ha e kötelezettségeknek minden tekintetben pontosan megfelelni ohajt, legkisebb perczét is ezekre, a hivatásával járó dolgok végzésére kellend feláldoznia. S ezeknek mégis megfelelni, ha őt ebben egy igen fontos körülmény — a szegénység — nem gátolná. Igen, a tanító fizetése legtöbb helyen alig rug 200–250 frtra, ő ebből magát és családját képtelen fentartani, s könnyen érthetőleg valami mellékfoglalkozáshoz kénytelen folyamodni, mi falu helyen szántás, vetés, kereskedés, üzérkedés vagy más, épen hasznosnak mutatkozó foglalkozásból szokott állani. Ez által pedig a reábizott közügyek, s ezek között a faiskolaügy, hátrányt szenved; arra idő nem jut; az ügy fontosságát átlátja ugyan, de az iránt nem lelkesedik, mert az anyagi gondok, a megélhetés aggodalmi lelkesedését még csirájában elfojtják. Nagyon téved, ki azon reményben éledeleg, hogy a tanítók (olyan szerény körülmények között élő tanítók) részére adandó dicsérő, kitüntető oklevelekkel holmi nagyszerű lendületet adhatni a fatenyésztésügyének. Ez részben állhat, de általánosan nem.

Meg kell adni a tanítónak a kellő anyagi jutalmazást mindenütt, hogy minden idejét, életét hivatásának szentelhesse, akkor lesz eredmény s az ő szorgalma a nép jóllétének előmozdításában busásan visszafizetendi az ekép kiadott tökécske kamatait.

A mostani állapotokat természetesen rögtön megváltoztatni nem áll hatalmunkban, ez az országgyűléshez tartozik; de azon némileg segíteni igen is lehet oly módon, hogy a faiskolát kezelő tanítónak ebbeli fára-

dozásáért faiskola kezelési díj czímen, rendes fizetésén kívül, bizonyos évi járandóság biztosittassék, a község által, melyért ő felelős, illetőleg köteles lenne évenként meghatározott számú magoncztot stb. termelni s azokat gondozni, s a tanulókat a fatenyésztés mesterségére oktatni.

A megmunkálás, magvak beszerzése stb. szintén a község terhére esnék, vagy pedig a megmunkálás költsége is s kezelői díjba olvasztatnák, s a munkák végzése is a tanító felügyelőségére lenne bízva.

(Vége követk.)

Diogenes.

„A Névtelen.”

(Egy ifju naplótöredékei.)

Irta: **Varjas** . . .

(Folyt.)

Gyermkem, itt kell hagynom téged, el kell válnom tőled, hogy legyen kenyered, hogy legyen ruhád oh! mint fáj a szívem. De te jó fiu lész, nemde? engedelmes leszesz nénéd és bácsid iránt? Majd ők gondodat viselik, mert anyád távol lesz tőled.”

Zokogva borultam jó anyám karjaiba, mintha tudtam volna, hogy távozásával eltűnt gyermek éveim édene; mintha tudtam volna, hogy távollétében megszűnnek gyermeki örömeim; nem akartam tőle megválni.

De bácsimnak nevezett férfi nem így gondolkozott, erős kezei kiragadtak anyám gyengéd karjaiból, be dobva gyenge csontjaimat a szoba egyik sarkába. Reám rivalt: „Kölyök! te családunk szenyfoltja, majd megtanítlak!”

Anyám a szégyen- és fájdalomtól megtörve, zokogva távozott.

Az ablakból még láttam a kocsit, melyen gyermeki életem mennyországát elvivék. Soká álltam ott néma bánatomban magamra hagyva, míg eltűnt szemem láthatáráról az, kit oly forrón szerettem.

És a gyermeki szeretet e forró ragaszkodásáért kemény büntetés volt jutalmam.

Nevelő atyám, sógorom, művelt ember volt, társai nagyra becsülték, mert jellemes ember volt; előljárói tisztelték, mert rendszerető ember volt; csak én — én a hálátlan nem tudtam becsülni azt, ki bottal verte belém az első betűt és koplaltatással büntette jó anyám iránti szeretetemet.

Oh! ti boldogok vagytok mind, ti nem ismeritek a névtelen gyermek szívfájdalmát, ti nem vagytok megalázva a világ által, mert van nevetek, tán vagyontok is; de én nem ismerém soha a gyermek évek édes bájkökrét, én nem ízeletem soha az atyai szeretet tiszta nektárját, én nem hallám a szerető atya áldó szavát és jóakaró feddését.

Nincs gyermek éveimnek egyetlen percze, melyre édes örömmel emlékezném; nincs egy boldog óra gyermekkoromból, melynek apró örömeiért lelkesedni tudnék.

Szenvedéssel kezdém földi pályámát és egy halmoz szomorú tapasztalattal végzém is be azt.

Neveltetésemben nem volt szeretet, hanem gyűlölet, nem volt eszmény, hanem a legrútább haszonlesés, nem volt Isten, hanem rémkép, hogy előlje gyermeki szívemben a fenséges ihletet, hogy megcsonkítsa szívemet.

Ha vissza emlékszem e multra, úgy meg kell átkoznom születésem óráját

Hová ragadtatom keserveim által?

Nem, nem, szeretett anyám! nincs átok fiad ajkán, csak a keserűség érzete szólaltatott meg, én szerettelek a síríg és emléked kedves lesz előttem.

Anyámtól való elválásom idején mintegy négy éves valék csak, ha emlékeim nem csalnak.

Ily fiatalon és már a szenvedés keserű kenyerét ettem, melyre, hogy még kinzóbb legyen, a kegyelem bélyege ütettet.

Ne fogadj el embertársadtól kegyelmet! ha az leghívebb barátod kezéből jön is, mert azon egy átok fekszik, melyet az önzés rút bűne rejt magában.

Sógorom kezei közt gyúrattam egy hosszú és kintelmes életre.

Szegény anyám, miután kevés vagyunkját kényszerülve volt jó vejenek átadni, szolgálatba kénytelenített menni, hogy néhány garast szerezzon, különben mindkettőnket kitétek volna a szabad ég alá.

Bár anyám keresménye nem volt megvetendő, mégis a kapzsiság kielégítésére kevés és így külsőre nevelő atyám nem is adhatott semmit.

De minek is, hisz én családjá szenyföltja voltam, eljárhattam rongyokban is, míg társaim, bár paraszt fiúk voltak, tisztességes külsővel jelentek meg.

En ugvis a legutolsó voltam, annyira, hogy nem vettek be társaságukba.

És hogy is lehetne ez másként? kérdezd a világ ezer emberét és alig találsz egyet, ki a névtelent ember számba venné

Első köre gyermekéveimnek a bot és koplalás volt, kizárva a legesekélyebb jó indulat, kizárva a legkezdetlegesebb emberszeretetet, mint sehonnai megvetve és gyűlölve mindenkitől.

Pedig mi bűne lehet az ártatlan gyermeknek?

Oh! nyomorult kora századunknak!!

Kedves sógorom a legbrutálisabb bánásmódban részesített, házánál végeztem az elemi iskolát, mondhatom nagyhasznomra vált a bot és koplalás, mert első nyilvános vizsgálatomat kitünő sikerrel végeztem.

Az önzés és számítás, de korántsem a nemes gondolkozás vitte rá bácsimat, hogy belőlem tudományos embert neveljen, ki éretlen testi nyomorék valék a tanulmányok elsajátítására.

Anyámtól távol, az ő beleegyezése nélkül, kerültem egy kis város közélettanodájába, hol már az első negyedben vagy négy tantárgyból elbuktam

Nem volt sem kedvem, sem hajlamom tanulni, de bácsim hatalmas bot ütése meghozták mindkettőt

Jó emberek kegyelméből ebédet és szállást kaptam, melyért szolgái munkát végeztem.

De nem volt senkim, ki csak jó szemmel nézhetett volna rám, nem volt senkim, ki tanácsával, feddésével vagy intéseivel támogatott volna.

Oh! mily elhagyatott voltam, most még szigorú nevelő atyám sem törődött velem.

Szegényes házban voltam elhelyezve, hol lopások és erkölcstelen-ségek napi renden voltak, sőt magam is gyakran használtattam közvetitől ily undok bűnök létesítésére.

Nem volt az Isten magasztos eszménye szívembe oltva, nem ismer-tem az erkölcsöt és felebaráti szeretetet, ki volt irtva zsenge szívemből a hit áldást adó malasztja.

Ily kezdet! Hová fogja ez vinni a gyermeket, mivé teendő az ifjut és mivé alkotja majd a férfit.

Nem volt ember, ki szánakozott volna sorsomon, pedig hány ajtón kopogtam és hány helyen utasítottam ki alkalmatlan tolakodásaimért!

Nélkülözve a legszükségesebbeket, töltém iskolai éveimet, de már most tanultam, mert irtóztam a körtől és emberektől, melybe és kik közé végzetem taszított; mert utáltam a bűn undok embereit, mert kö-römön felül akartam emelkedni, mert kívántam a jó erkölcsöt, bár nem volt tanítóm, nem volt nevelőm, ki bennem a szépnek és jónak érzetét felkeltette volna.

Lángolt bennem az isteni szikra, nem ismertem ugyan, de érez-tem, hogy szükségem van valamire, szükségem van egy eszményre, melyet imádnom kell, melynek fensége után törekednem kell, hogy én is ne maradjak ama mocsárban, mely a socialismus fészke, mely fészke minden rendbontásnak és erkölcstelenségnek.

És végzetem reménnyel kecsgetté életem ifju tavaszát, tizenégy éves koromban már tanítványaim voltak, kik annyit fizettek, hogy abból tisztességes lakást bérelhettem magamnak és meglehető külsővel jelen-tem meg.

Ha ezt sógorom csak sejtí is, bizonyára magáénak mondta volna csekély jövedelmemet.

Tizenhét éves koromban végeztem közélettanodai tanulmányaimat.

A szünidőket sógoromnál töltöttem, hol oktatás helyett a legrosz-szabb bánásmódban részesültem. Ez csak hagyján! de a mit lelkem ma-

gasztosat szedett az iskola padjai közt, a mi kevés idealismus még volt bennem, azt kedves bácsim kiirtotta szivemből és oly undok materialistává gyúrt, hogy mindent, még gondolkozni is csak haszonlesésből tudtam.

Ismét hiányzott az Isten magasztos képe, ismét eltűnt az erkölcsiség világot boldogító édené.

Oh! mily felette boldog volnék, ha a fejlődés amaz időszakában, a mikor az ifju sziv telve ábrándokkal dicső tettek után sovárogo, bár legyenek azok a hit, a közügy, az állam, a társadalom, az emberiség, vagy bármi más irányuak; egy jó intéző vezeteli lelkemet, szavai- és tetteivel támogatva a csemetét, mely még a legkisebb szél hatása alatt is meggörnyed.

Oh! mi boldog lettem volna egy szerető atya kedves társaságában, egy gyöngéd anya kebelén, kik bennem az embert és annak magasztos hivatását látták volna, kik a gyermek apró örömein lelkesülnek, kik a serdülő ifjut tanácscsal támogatják!

Mily más életet éltem volna én, mi más lett volna gondolkozásom és mi mássá lett volna szivem; de így önérdeket hajhászva, a létért való keserü küzdelem kenyerét evém, melynek minden falatjara nyomoruságom bélyege van sütve

Eletem egész valója folytonos küzds a megélhetéssel.

Miért látták szemeim az első tavasz kellemes illatu virágait? miért tanultam?!

Hagyott volna nevelő atyám kézművessé lennem és én ma áldanám emlékéit, mert vágyaim nem törekednének eszmény után, mert szivem nem lelkesülne a nagy eszmékért, hanem kezem munkája remekében képzelném összpontosítva vágyaim és képzelmeim fenséges netovabbját.

Boldog volnék, ha kezem munkája után csak annyit is kereshetnék, hogy nélkülözéssel élhetnék meg, de így boldogtalan vagyok...!

Akkor nem ismerném a fényt, nem ismerném az átkos különbséget ember és ember között, nem tudnám azt, hogy az embert pénze és földbirtoka után itélik, nem ismerném a megaláztatás szégyenét, hanem büszkén járhatnék munkás társaim között és megelégedném egyszerű szobám még egyszerűbb butorzatával. De így vágy támadt bennem a jobb és kényelmesebb után.

Mily boldogok vagytok ti, kik a szü ői kör kedves édenében neveltettetek, kiket atyátok oktattott és buzdított, kiknek a jó anya önté sziveitekbe a vallás magasztos ihletét; minden kétségbeesettek között megmarad kedves szülőitek emléke, mint elveszithetlen ereklye: minden fájdalmaitok között megmaradnak gyermekkori örömeitek eltörölhetlen emlékei.

Boldogok vagytok ti, kik a hit magasztos áldásai közt nyerétek nevelésteget, kiket nem mértelyezett meg gyermekkoroatokban a világ undok büne.

Mi vagytok én az emberekhez?! megalázott szenyfoltja a titott sze-

relemnek, kit gyűlölnek az emberek, kit még a becsületes koldus is megvet.

Vajjon én vagyok-e oka létezésemnek, én vagyok-e büntetésre méltó?

Miért gyűlöltök emberek, miért aláztok le a porig?!

Atyám...! atyám! állj elő és bosszuld meg a fiadon elkövetett sérelmeket! Irtsd ki az emberek szívéből ama setétséget, melynek kínos börtöne levegőjét csak magamnak kell szívnom!

Adj becsületes nevet, hogy hatalmat nyerjek a tisztességes társas-körökben való megjelenésre, hogy ne kelljen szégyenpirral az emberek közé lépnem, hogy ne kelljen eltűnnöm ama szégyent és megvetést, mely csak a névtelent illelheti meg.

Kérlek, könyörgöm! vedd életemet feláldozásod díjául és én áldani foglak, lelkem imádkozni fog érted az ég trónusa előtt, hogy felejtve legyenek bűneid.

A névtelen nem ismeri atyját.....

Mennyi panasz és nincs számomra vigasztalás.

Elvégezve középiskolai tanulmányaimat, fájdalommal szívvel váltam el társaimtól, kik az egyetemre siettek, hogy tudományszomjas vágyaikat kielégíthessék.

Szívem fáj, a mikor köteleztük magunkat tiz év lefolyása után egymást ismét felkeresni, hogy ki-ki megmutassa, mi célt ért el e rövid tiz év lefolyása alatt,

Tudtam és megvoltam győződve, hogy társaim mind fölém fognak emelkedni, Mindegyik rendelkezett pénzzel, csak én nem; mindegyik nagy reménnyel nézett az egyetemi évek elé; mindegyik bizott a jövőben és fényes pályára gondolt.

Csak én voltam a szomorú a vigasság közepette, csak én voltam a szerencsétlen a szerencsések között; megvoltam győződve tehetetlenségemről, ama nyomorról, melynek eléje néztem.

De mit használtak keserveim?

Itt álltam a világban, mint egy nagy semmi; mit végeztem? semmit. Mihez vagy kihez fordulhattam? semmihez és senkihez.

Elpenészesedjem egy iroda megmételtyezett levegőjében, hol mendedéket talál minden ingyen élő; hol az éhség, nyomor és lelki szegénység üti fel tanyáját, hogy napi néhány piczulán tengessem életemet?

Nem!

Inkább beállok egy becsületes mester műhelyébe tanoncznak.

De miként lehetséges ez?

Én, ki jó sikerrel végeztem középiskoláimat, kit társai magasztaltak, hogy állhatok egy szurtos műhely szegénylelkű munkásai közé?

Nagyravágás!

Te undok fekélye nemünknek, te megbocsáthatlan bűne az embereknek, miért ütöd be karvaly körmeidet az emberek szívébe? hol csak boldogság- és megalégedésnek van helye.

Miért üldözesz engem is? hogy megfélelkezzem parányi lényemről és fel fel a magas körbe törekedjem, hová csak befolyás és mások segítése által juthatni.

Végzet! miért nem adtál számomra is vagyont, ha nevet már nem akartál adni?! Hogy én is társaimat követve, olthatnám lelkem tudományszomját,

De iparos legyek?

Nem, soha!

És mégis, jobb lett volna, ha egy iparos műhelyébe szegődöm, legalább biztosítva leendett megélhetésem és nem kellett volna annyit koptatnom különféle rangú és állású urak ajtó küszöbét annyiszor és minden eredmény nélkül

A nagyravágyás undok ördöge verte fel bennem tanyáját és én elég gyenge voltam tanácsát és átkos csábítását követni

Mit is tehettem mást? 17 éves voltam, hogy a középiskola porát leráztam gyermeki vállaimról; azon időpontot értem el, melyben ábrándjaink fellegvárjai a legmerészebb alakban állanak lelkeink előtt. Előttünk egy reményekkel és hiu csábokkal teli beláthatlan jövő, és ki az, ki így ifjú korában a csáboknak elment állhasson?

Hogy tehettem volna ezt én, a mindenkitől elhagyatott, kinek szomorú gyermek évei egy láthatlan kéz által oly meglehetősen színből folytak le?

Szerencse kalácsom még nem volt fogyasztékán.

Az első kérvényemet elkészítém és alkalmazást nyertem egy állami irodában.

Nem voltam sorsonnal megelégedve, lelkem nagyokbra vágyott. Untam a másolás gépszerüségét, mely vak eszköze a felebbes közegnek. Gyakran találtam hibás fogalmazványokat, melyeket önkényüleg kijavítottam és ezért kicsibe mult, hogy ki nem tették szűrömet. Szóval, én untam másnak ferde és szolgálalkü gondolatmenetét gép zerüen leírni és ezért elhatározám e pályától megválni. Tevém ezt annál is inkább, mert társaim az élet salakjából összeszedett kompániát képeztek; volt köztük obsitos katona, kicsapott diák, pályavégzett földbirtokos és nagykereskedő; de mind büszke hivatalnok, pedig jó része utczaseprőnek sem való. Irodafőnököm kiszolgált örmester volt és e mély tudományu és magas műveltségü férfi kegyei adták meg számos embernek a mindennapi kenyeret; azért tiszteltük is őt és reszkettünk haragjától, mint egykori szakasza, mely „Habt acht!“ kommandójára meg sem mert moczcanni

Ott hagytam az irodát jó anyám legnagyobb keservére, felkiváncsoltam a fővárosba, hogy pályámat, melyet annyiszor meg kellett változtatnom, végre befejezzem.

Telve reménnyel és képzelt szerencsével, de mind a mellett szomorú szívvel vettem búcsut jó anyámtól, kitől végzetem másodszor szakított el.

Egy jó csomó ajánlólevéllel ellátva ültem a jelen század „ördög lovának“ nevezett közlekedési eszközre, hogy végre eljuthassak rég ohajtott czélomhoz, hogy Budapesten lehessek.

Vasuton jöttem a vén Dunáig; itt hajóra ülve folytattam végtelennek tetsző útamat.

Kiültem a hajó fedélzetére és elmerengtem a gyönyörűen tündöklő ég azurján; lelkem magasan repült a csillagos égen, szemeim nem győzték csudálni a hullámok arany hömpölyeit, melyeket járműünk hagyott maga után a kedvesen tündöklő hold szelid fényénél.

Feletem az égboltozat ezer fénylő világával, alattam a vén Duna arany hullámai, képzeletem habléányok tündér seregét gyűjté hajónk köré, ott láttam meg őt . . . őt, kit már ekkor annyira szerettem, és kiért később annyit szenvedék.

Most érezte szívem az első boldogság mámorát; egy szerencsés jövő délibábja lengett szemeim előtt, melyben jó anyám jólléte, magam megelégedettsége, az igaz gyermeki szeretet fenséges érzete lebegett a szerelmeért boldogított ifjú ábrándjával egyetemben. És mily hamar tűntek el e kedves képzetek. Elmúlt minden . . . nincs belőlök egy sem; mielőtt megvalósultak volna, eltűntek, mint a gyermek sokszinű szappanbuborékai

Az ég sötét leplet vön magára, a hold fénye csak néha törhetett át a véstjósító fellegek mögül; erős szél rázkódtatá meg a levegő csendjét, egy cikázás, utána hatalmas dörej . . . felijesztének boldog ábrándjaimból.

Roppant vihar zúdult fejünk felett, csak hosszas küzdés után érhetünk célz

Mily szeszélyes az idő változása, egy - két órával ezelőtt utolsó ítéletet várhattunk és most ismét a legkedvesebb őszi hajnalra virradtunk. Végre itt vagyok a rég látni ohajtott fővárosban.

Telve remény- és boldogsággal léptem a főváros utczáiba.

A tapasztalatlan és ismeretlen ifjú lélek volt első kísérőm.

A véletlen iskolatársaim egyikét hozta előmbé, ki mámoros fővel köszöntött, bortól ittas lélekkel mondá el kalandjai egyikét, mely az egyetemi ifúság oly kedves és gond nélküli éveit jellemzi.

Mu'attam, barátom, ittunk . . . és itt hirtelen megállott, szemeit reám mereszté, mintha mély álomból ébredt volna, mintha küzdeni látszanék az éj fárasztó eseményeivel, azután magához tért. Átölelt, Isten hozott! és számos kérdéssel ostromolt: Hogyan kerültem eleje? Mikor jöttem a fővárosba? stb . . . Miután mindent megtudott, kezét nyújtá és távozott.

Megrázkodtam, ifjú szívem, mely akkor a bünt még nem ismerte, undorral fordult el a távozótól. Nem tudtam mi lehet ennek oka, kerestem a rejtélyt, de csak késő volt kiábrándulásom. Késő, a mikor magam is mindazt átéltem, mit a dévaj ifúság örömitas mámorral keres fel.

Kevés holmimmal indultam már előre lefoglalt lakásom felé, hol

iskolatársaimnak egy kis serege várt, kik örvendtek viszontlátásomon és igaz barátsággal üdvözöltek.

Hol van ama boldog idő? hol vagy ifjuságom szép hajnala? melyben csak jót és nemest kívánt e kebel, melyben szívem telve reményekkel, egy szép jövőt vártam a szerelem boldogító érzésével közeledni. „Mind oda van, minek egykor örvendtem.“

(Folyt. köv.)

VI.

Hasznos tudnivalók.

1. Hogy lehet aranyozott rámákat tisztogatni?

Végy 25 gramm friss tojásfehérte, s ezt üsd össze 5 gr. halvány-hamag vízzel, ha jól összekeverted, lágy kefo segítségével dörzsöld meg a bepiszkolódott aranyozott rámákat s visszanyerik eredeti fényüket.

2. Hogy lehet régi aranyozásokat eltávolítani?

Ha van valamely régi kopott aranyozott képereted vagy butorod, s arról a színevesztett s összetört aranyozást elakarod távolítani: végy egészen forró vizet, áztasd meg benne a tárgyat, melyről az aranyozást elakarod távolítani, s egy éles kéfével keféld le jól, így ama tárgy egészen tiszta lesz. Hogy a hulladék arany egészen kárba ne vesszen, seperd egybe, tedd egy edénybe s hevítsd fel szárazon, ha ez meg van, a sótoró mozsárba tégy kevés higanyt (eleven ezüst), ama aranyport keverd jól össze a higanyval, s ha ezt is tetted, vízzel mosd ki jól, tiszta bőrdarabokon sajtold ki a keveréket, mire a higany s a víz kiesik, a tiszta arany pedig megmarad a bőrön, mely, hogy tisztább legyen, tűznél párologtasd.

3. Hogy lehet fehér vagy színes gláçe keztyüt tisztítani?

Végy fél liter fölforralt és ismét kihűlt tejet, melyről a tejfölt le kell szedni, azután finom fehér szappant és egy kis tiszta szivacsot. A kitisztítandó keztyüt huzd föl a kezedre, erre a szivacs egyik részét mártsd be a tejbe és ezen nedves részt dörzsöld a szappanra, s azután a szivacsot minden irányban huzd végig a keztüön. Koronként nyomd ki a szivacsot és végy fel vele ismét tejet és szappant. Ha a keztüüt így kimostad, terítsd ki száradni. Mihelyt kisse megszáradt, minden irányban vigyázattal keztünyujtóval nyujtsd ki s apró, hengerded pálczácskák segítségével feltámasztva, hadd száradni.

4. Hogy lehet szalmafüdeleket tűzvészről megóvni?

Keverj vízzel vakolattá 7 rész közönséges agyagot (fazekas sárga agyag), 1 rész finom homokot, 1 rész lóganajt és 1 rész olatlan meszet. Az egész szalmafüdelet kend be fél hüvelyknyire ezen vakolattal. Ha ez megszárad, több helyen megreped, de ezen repedéseket újból be kell kenni, s így a tüztől ment lesz a külső boríték.

5. Hogy lehet a ruhából kivenni a szekérkenőcs foltot?

A foltot aetheres terpentinolajba mártott szivacsosál kétszer jól be kell dörzsölni, azután reá vagy megszitált finom fahamut vagy porrá tört timföldet hinteni, 10 percz mulva az egészet késfokkal kell levakarni s a foltot éles kéfével jól kikéfélni. Ha még ki nem ment, többször az előbbi módot ismételni kell. Ha a folt többszöri kéfézés után sem megy ki, akkor a terpentinolajba egy tojássárgáját kell be ütni s ezzel kenni most a foltot; a további kezelés az előbbi. Ha ezután is némileg látszódnék a folt, akkor vízzel, aztán hígított halványkőnysavval (Chlorwasserstoff-äure), s végre még egy kis vízzel kimosandó.

6. Hogyan készül a legjobb szobapadlat máz?

Készíts hamuzzsir-oldatot, ebben olvaszsz föl finom sárga viaszt. Tégy hozzá borszeszben készült berzsenta és festvarjutóvis-benge bogyó (Färberkreuz-dernbeere) oldatot s timsót. Ezen keverékkel vastag ecset segítségével vond be a padlatot s aztán ha'd száradni, erre durva kőfével és gyapjufoszlánnyal csiszold ki. A padlat fénye ez által szebb és tartósabb lesz, mint a közönséges más padlatmáz által.

7. Hogyan lehet távcsöveket tisztítani?

Vegyíts össze 1 rész kénvirágot és 1 rész csontkormot a gyógyszer-tárból s e porral rongy segítségével szépen kitisztal a távcső.

8. Hogyan készíthet bárki tajtékat?

Végy egész darabokat a szénsavas keser-éleghől, vágd szét kis hasábokra, mártsd be meleg kovasavas hamélegoldatba. hagyd néhány napig benne, azután vedd ki és szárítsd meg. E műtétet ismételd többször, a darabokat aztán néhány hónapig tartsd a levegőn; nedves időben a darabokból szénsavas haméleg foly. Mintegy hét hónap után elég kemények lesznek az utánczott tajtékhásábok, s így bármíő alakra kifaraghatók; ép oly könnyű és fehér, mint a más természetes tajték.

9. Hogy lehet összetört tajtékszereket egybeforrasztani?

Végy finom porrá tört mézgalakkot és hintsd be vele a törés helyét, tartsd aztán a tajtékeszközt égő szén fölél, hogy a mézgalakk folyékony legyen. Ekkor nyomd össze erősen a másik oda tartozó darabot, mire mindkét darab erősen összetapad.

10. Hogy lehet a tej répa- vagy más rossz ízét eltávolítani?

Oldj föl annyi salétromot vízben, a mennyi csak egynegyed literben feloldható és ezen oldathól a tejedénybe önts minden liter tejre egy kávéskanálnyi, mielőtt a fejes meg volna. Ha amaz edénybe 2 litret tej valaki, 2 kanállal tesz be s. i. t.

11. Hogy lehet a tejet évekig frissen tartani?

Tégy friss tejet üvegekbe, ezeket dugd be jól s 12 órán át tedd hideg vízbe, ezután vedd ki az üvegeket és szurkold be vagy pecsételd le jól, a tej így évekig hideg helyen a legpompásabban eláll minden változás nélkül. A fő az, hogy lég ne érje.

12. Hogyan kell a tükröket tisztogatni?

Hogy a tükör tiszta és fényes legyen, mint ki bele akar nézni, a következő mód ajánlatos: törj porrá egy kis darab indigót, a porból végy egy darabka vászonra, dörzsöld be vele a tükröt és jegecedényeket, ha ez meg var, tiszta hideg vízzel mosd le.

13. Hogy lehet a tintafoltot a ruhából kimosni?

A friss foltokat ki kell előbb mosni vízzel és közönséges szappannal, azután igen meghígított kőnensavval (Chlorwasserstoff-áure). Ha pedig a foltok régiek, akkor oly halv. kőnensavac kell venni, mely tizszer több vízben hígított meg, s ezzel kell mosni, vagy citromsól oldattal is lehet próbálni.

14. Hogyan lehet a tintafoltot a papírról eltávolítani?

Végy finom fehér sártól megtisztított agyagföldet, kend be vele ujnyi vastagságra a papír mindkét oldalát, aztán mindkét oldalra fektess egy-egy lap lágy papírt s tartsd azt 24 órán át sájtó alatt. Erre töröld le az agyagot, ha a tintafolt még látszik, a műtétet ismételni kell.

15. Hogyan készül a hectograph?

A hectograph az irás sokszorosítására használtatik. Czeljának teljesen megfelel; mert általa munkában s főleg időben nyerünk. Egy írott példányból 70—80 levonatot lehet csinálni, melyek egytől egyig erős nyomatuak és szépek. A hectograph készítése igen olcsó; persze a kereskedők igen drágán adják el.

Péllálul oly nagy hectographért, minő ez ujság-lap, nyolcz forintot kérnek, pedig ez alig kerül 50—60 krajczárba. Hogy az előirt czimnek megfeleljek, előadom a hectograph készítését. Veszünk 650 gramm fehér enyvet és ezt madzagra kötve, függélyesen lógra hagyjuk feloldódni egy liter vízbeu valami 6—8 órán át. Ha ez megtörtént, 650 gramm glicerinolajat öntünk bele s ezzel négy órán át főzzük. Ha miudoz pontosan megtörtént, egy 50 cm. hosszú, 35 cm. széles, 3 cm. magasságu bádog vagy cink edénybe öntjük s mintegy 12 óra hosszig állni hagyjuk. Ez idő tartam elteltével e keverék megkocsonyásodott s hasz nálbató.

W. Tibikarusz.

VII.

A havi eseményekből.

A pápa ő Szentsége a Hungarico-Germanicum magyar papokat nevelő-intézet növendékeinek Rómában diszkötésben emlékül megküldte a magyarországi főpapsághoz intézett Encycelikát Budavár 200-os visszafoglalása emlékére.

Részvéttel értesülünk a kitünő tanférfiu, jó egyházi és hazafi, tek. Zeliger József nagy-zombati r. k. fitanítóképezde igazgató-tanárának aug. 31-én élete 49-ik, tanársága 33-ik évében történt haláláról. R. i. p.

A jelen jubileum megülesére jeles útmutató jelent meg: „Vezérkönyv“ czimű, írta Dr. Tódor József gyulafehérvári theologiai tanár. Ára: 1 drb 12 kr, 106 drb 6 frt. Kapható szerzőnél

Borzasztó szerencsétlenség történt Mária-Radnán szept. 12-én reggel 6 órakor. Ugyanis vigyázatlanságból, a midőn a miséző pap az oltárhoz ment a néptolongásban, a gyertyák közt egy asszony fejkendője meggyuladt, utána az oltárkendők; ez még csekélység lett volna, mert hamar kioltották; de az ott álló elrémültek közül egyik elkialtja magát: tűz van! mire az ezerekre menő nép kifelé akart futni s ez által borzasztó tolongás lett, a karzatról többen leugrottak. A szédítő magasságból esve, sokan halva, többen összetörve ott maradtak. A holtak száma 15, a nehezen sérültek- és sebesülteké százakra megy. A mint a vizsgálatnál sikerült kideríteni, a holtak közt van Aradról: László János, Szilágyi Jánosné és Hesz Borbára hajadon. Elég szomorú az ilyen dolog. Ha búcsuk alkalmával s máskor is az egyházi törvények értelmében a szentély bezáratik a rácoszattal s őrizet tétetik, talán ily szerencsétlenség még sem történnék.

Kedvezmény. N. é. előfizetőink részére a Józsa Sándor által irt jeles Tornakönyvet, melyről bírálói úgy nyilatkoztak Budapesten, hogy „ez Magyarországon a legjobbnak bizonyult,“ igen olcsó árban adjuk. Mint melléklet 50 krban fog jöni jövő január hótól kezdve. Különbben ára 1 frt 40 kr ezen 2-ik kiadásnak. Ára „Az Igazság“ árával elküldhető.

Figyelemre méltó haladást mutat fel Csikmegyében a t. Györgyjakab Márton ur nyomdaintézete Csik-Szeredában, hol lapunk is ezután nyomtatatni fog. Mindenkinek figyelmébe és pártolásába ajánljuk a jeles berendezésű intézetet, lelkiismeretünk legjobb sugalma szerint.

